

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Diplomová práce

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky

Vánoce ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět

diplomová práce

Autor: Marie Půhoná

Studijní program: M 7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.

Oponent práce: PhDr. Vladimír Václavík, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Marie Půhoná

Studium: P18P0217

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Název diplomové práce: **Vánoce ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět**
Název diplomové práce AJ: Christmas in the educational theme A human and his world

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem diplomové práce bude zpracovat pracovní listy k tématu Vánoc ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět pro 1.-5. třídu základní školy.

Práce popíše základní informace týkající se učiva Vánoc na prvním stupni ZŠ, dále budu analyzovat zpracování tohoto tématu v několika učebnicích prvouky a vlastivědy a možnosti programů, které lze se třídou na prvním stupni ZŠ k tématu Vánoc navštívit.

FROLEC, Václav. *Vánoce v české kultuře*. Vyd. 3. Praha: Vyšehrad, 2001. ISBN 80-7021-511-9.

VONDRUŠKA, Vlastimil. *Církevní rok a lidové obyčeje, aneb, Kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic, pojednávající o víře českého lidu k nim, jakož i o liturgii katolické*. 2., dopl. vyd. Ilustroval František SKÁLA. České Budějovice: Dona, 2005. ISBN 80-7322-075-X.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

Zadávací pracoviště: Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.

Oponent: PhDr. Vladimír Václavík, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 3.12.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci Vánoce ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět vypracovala pod vedením vedoucí závěrečné práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 23. 6. 2023

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní doc. PaedDr. Martině Maněnové, Ph.D. za její cenné rady při zpracovávání této práce, vedení i zapůjčení učebnic a pracovních sešitů. Poděkování patří také správě státního zámku Hrádku u Nechanic za pomoc s rozšířením pracovních listů do škol, jejich zveřejnění na webu a osobní testování v průběhu jejich vzniku.

Anotace

PŮHONÁ, Marie. *Vánoce ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 55 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá českými Vánoce, předvánočními svátky, zvyky a tradicemi v kontextu vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět.

V první části popisuje období adventu se zaměřením na nejdůležitější svátky, zvyky a tradice spojené s těmito svátky i samotným Štědrým dnem.

Ve druhé části se zabývá didaktickou analýzou zpracování tématu Vánoc v učebnicích pro 1. až 3. ročník základní školy, popisuje a shrnuje programy zaměřené na Vánoce vhodné pro třídy na prvním stupni, které je možné navštívit v rámci Královéhradeckého kraje a představuje pracovní listy pro 1. až 5. ročník ZŠ k programu Vánoce na zámku realizovanému na státním zámku Hrádku u Nechanic.

Klíčová slova: Vánoce, zvyky, tradice, svátky, Člověk a jeho svět, prvouka

Annotation

PŮHONÁ, Marie. *Christmas in the educational theme A Human and his world*. Hradec Králové: Faculty of Education University of Hradec Králové, 2023. 55 ps. Master theses.

This master theses is about Czech Christmas, holidays before Christmas and traditions in the context of educational theme A Human and his world.

In the first part it is describing the advent season and is centred around the most important holidays and traditions connected with these holidays and with Christmas Eve

In the second part it is analysing the Christmas topic in class books for 1st to 3rd grade of primary school, describing the programmes based on Christmas suitable for classes of primary schools which are available to visit in the Hradec Králové region and presenting worksheets for the pupils in the 1st to 5th grade of primary school for the programme Christmases on castle happening on state castle Hrádek u Nechanic.

Key words: Christmas, traditions, holidays, Human and his world

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská/diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: 23. 6. 2023

Podpis studenta:

Obsah

1	Úvod.....	13
2	Svátky v období adventu a tradice s nimi spojené.....	15
2.1	Advent.....	15
2.2	Sv. Kateřina.....	15
2.3	Sv. Ondřej.....	16
2.4	Sv. Barbora.....	17
2.5	Sv. Mikuláš.....	19
2.6	Sv. Lucie.....	20
3	Štědrý den, zvyky a tradice s ním spojené.....	21
3.1	Půst a obchůzky Perchty.....	21
3.2	Štědrovečerní večere.....	21
3.3	Lití olova.....	22
3.4	Rozkrajování jablka.....	22
3.5	Pouštění lodiček.....	22
3.6	Házení střevicem.....	22
3.7	Zdobení vánočního stromku.....	23
3.8	Betlém.....	23
4	Analýza učebnic.....	25
4.1	TakTik.....	25
4.1.1	Hravá prvouka 1.....	25
4.1.2	Hravá prvouka 2.....	26
4.1.3	Hravá prvouka 3.....	26
4.2	Prodos.....	28
4.2.1	Člověk a jeho svět 1.....	28
4.2.2	Člověk a jeho svět 2.....	28
4.2.3	Člověk a jeho svět 3.....	29

4.3	Fraus	29
4.3.1	Prvouka 1	29
4.3.2	Prvouka 2	29
4.3.3	Prvouka 3	30
4.4	Nová škola.....	30
4.4.1	Oskarova prvouka 1	30
4.4.2	Oskarova prvouka 2	31
4.4.3	Oskarova prvouka 3	31
4.5	Studio 1+1	32
4.5.1	Prvouka pro 2. ročník základní školy	32
4.6	Didaktis	33
4.6.1	Člověk a jeho svět 2.....	33
4.6.2	Člověk a jeho svět 3.....	34
4.7	Klett.....	34
4.7.1	Lili a Vili ve světě prvouky 1	34
4.7.2	Lili a Vili ve světě prvouky 2	35
4.7.3	Lili a Vili ve světě prvouky 3	35
4.8	Nová škola Brno (Duhová řada)	36
4.8.1	Prvouka 1	36
4.8.2	Prvouka 2	37
4.8.3	Prvouka 3	38
4.9	Shrnutí analýzy učebnic	38
4.10	Přehled.....	39
5	Programy pro školy s tematikou Vánoc v Královéhradeckém kraji.....	43
5.1	Advent	43
5.2	Vánoce.....	43
5.3	Od podzimu do Vánoc	44

5.4	Vánoce na zámku	44
5.5	Vánoce letem světem	44
5.6	Advent za Schaumburgů na náhodském zámku.....	45
5.7	Advent v Babiččině údolí a knížecí Vánoce na zámku v Ratibořicích	45
5.8	Hraný příběh o původu Vánoc v interiérech zámku Potštejn	46
6	Pracovní listy	47
6.1	Tvorba a obsah pracovních listů	47
6.2	Realizace a reflexe práce s pracovními listy ve školách	47
6.3	Realizace práce s pracovními listy v rámci skautského oddílu.....	49
6.4	Příprava hodiny	49
6.5	Příprava hodiny	51
6.6	Využití a distribuce pracovních listů.....	53
6.7	Metodika pracovních listů.....	54
6.7.1	Pracovní listy pro 1. ročník ZŠ	54
6.7.2	Pracovní listy pro 2.-3. ročník ZŠ	54
6.7.3	Pracovní listy pro 4.-5. ročník ZŠ	55
7	Závěr	68
8	Zdroje.....	69
9	Přílohy.....	72
	Příloha č. 1 - Řešení pracovního listu pro 1. ročník ZŠ	73
	Příloha č. 2 - Řešení pracovního listu pro 2-3. ročník ZŠ	76
	Příloha č. 3 - Řešení pracovního listu – čtení s porozuměním pro 3. ročník ZŠ	79
	Příloha č. 4 - Řešení pracovního listu pro 4-5. ročník ZŠ	80
	Příloha č. 5 – Vyplněný pracovní list pro 1. ročník ZŠ	85
	Příloha č. 6 – Vyplněný pracovní list pro 2.-3. ročník ZŠ	88
	Příloha č. 7 – Vyplněná část pracovního listu čtení s porozuměním pro 2. ročník ZŠ	91

Příloha č. 8 – Vyplněný pracovní list pro 4.-5. ročník ZŠ	92
Příloha č. 9 – Zpětná vazba k pracovním listům – ZŠ Libčany	97
Příloha č. 10 – Vyplněná zpětná vazba k pracovní listům od návštěvníků z řad škol	105

1 Úvod

Vánoce bývají mnoha lidmi, a zvláště pak dětmi, považovány za jedno z nejkrásnějších období v roce. Zatímco pro dospělé může být předvánoční čas spojen s řadou povinností, úkolů a příprav na oslavy svátků, pro děti je to především čas radostného očekávání. Pro mnoho lidí je to také čas, kdy se setkáváme se svými rodinami a přáteli, pro křesťany čas oslav narození Ježíše Krista.

Ve školách bývá pro toto období typická příprava vánočních besídek a představení pro rodiče nebo trhů s výrobky dětí. V rámci mezipředmětových vazeb se tak v některém z předmětů s tématem Vánoc setká snad každý žák na prvním stupni. I kvůli tomu považují téma Vánoc a jejich oslav za aktuální a pro žáky navíc velmi atraktivní. Seznamování dětí s vánočními tradicemi je z mého pohledu důležité i proto, že v mnoha rodinách dodržování zvyků postupně mizí. Ve školách se také čím dál častěji můžeme setkávat s žáky, kteří díky svému původu z odlišného kulturního prostředí české vánoční zvyky a tradice neznají, a díky seznámení s nimi mohou lépe poznávat naši kulturu.

Motivací ke zpracování tohoto tématu pro účely své diplomové práce pro mě bylo provázení na zámku Hrádku u Nechanic, kterým v předvánočním čase každoročně projdou tisíce lidí od nejmladších oddělení mateřských školek až po skupiny klientů domovů pro seniory, aby se dozvěděli o oslavách těchto svátků v minulosti i dnes, o jejich historii a tradicích, které jsou s těmito svátky spojeny. Protože jsem vnímala, že zatímco samotný program prohlídek je z mého pohledu připravený velmi kvalitně a atraktivně, samotné pracovní listy ve své původní podobě nebyly pro školy příliš atraktivní (a například pro první dva ročníky se nedaly využít vůbec, protože předpokládaly pokročilou znalost čtení a psaní s porozuměním), rozhodla jsem se k tomuto programu připravit novou verzi pracovních listů, rozčleněnou více podle ročníků, pro které je určena.

Cílem práce je popsat nejdříve základní informace vztahující se k svátkům a tradicím v období adventu a samotného Štědrého dne. Svátky, které jsem se rozhodla v teoretické části popsat, byly vybrány s ohledem na obsah vánočních prohlídky, ke které jsem následně tvořila pracovní listy. Dále se budu zabývat analýzou zpracování tohoto tématu v učebnicích prvouky a vlastivědy. V neposlední řadě se v této práci pokusím přehledně shrnout možnosti návštěvy vzdělávacích programů s danou tematikou

v Královéhradeckém kraji a připravit pracovní listy pro žáky prvního stupně základní školy k programu Vánoce na zámku Hrádku u Nechanic.

Hlavním přínosem práce může být využití mnou vytvořených pracovních listů, které mohou sloužit v mnoha dalších letech jako zajímavý materiál pro žáky desítek tříd základních škol, navštěvujících každoročně zámek Hrádek u Nechanic v předvánočním čase. Koncepce těchto pracovních listů navíc do budoucna umožňuje i využití dětmi z řad široké veřejnosti.

2 Svátky v období adventu a tradice s nimi spojené

2.1 Advent

Advent je slovo latinského původu a znamená příchod. Podstata adventu vychází z křesťanství a věřící lidé se v této době připravují a očekávají narození Ježíše Krista. Advent je postním obdobím, což znamená, že se věřící mají snažit být střídmí v jídle (často například zcela vynechávají maso nebo různé pochutiny a sladkosti), pití i zábavách, proto se v postní době obvykle nedělaly svatby nebo taneční zábavy. Na příchod Spasitele se měli lidé připravovat rozjímáním, či účastí na mších, které se v době adventu sloužily každé ráno a zpívaly se na nich tzv. roráty. (Šottnerová, 2005) V některých zemích se půst dříve dodržoval již od svátku svatého Martina a končil až příchodem tří králů (uvolňoval se ale každou sobotu a neděli). Délka takového půstu je po odečtení víkendů je 40 dní, což odpovídá době, kterou měl Ježíš strávit na poušti. S posilováním západních církví ale tato delší varianta půstu postupně zanikala. (Kelly, 2014)

Advent začíná vždy první nedělí po svátku svaté Kateřiny a vrcholí Štědrým dnem, kdy se měl podle tradice narodit Ježíš. Doba trvání adventu je tak každý rok mírně odlišná (od 22 do 28 dní). Každá z adventních nedělí má svůj název – první je železná, druhá bronzová, třetí stříbrná a poslední zlatá. (Šottnerová, 2005) Zároveň můžeme advent považovat za první čtyři týdny církevního roku. (Vondruška, 1991)

S obdobím adventu je také spjata celá řada lidových pranostik, z nichž mohu zmínit, že když první adventní neděle nastane široko daleko krutá zima, potrvá čtyři neděle. Je-li první adventní týden mrazivo, má následně zima trvat osmnáct neděl. Velmi známá je pak z mého pohledu pranostika „jaké zimy jsou v prosinci, taková tepla nás čekají v červnu“. (Šottnerová, 2005) Platnost těchto pranostik v daném roce lze relativně snadno se žáky posuzovat a zaznamenávat, což může posloužit i jako výukový projekt.

2.2 Sv. Kateřina

Svatá Kateřina měla žít na přelomu 3. a 4. století (tedy v době pronásledování křesťanů) v Alexandrii. Podle legendy se jednalo o ženu, která dokázala předstoupit před tehdejšího císaře a domlouvat mu pro jeho krutost. Svou moudrostí dokázala údajně přesvědčit učence, kteří se jí snažili přimět ke změně víry, k obratu ke křesťanství. Později byla Kateřina zajata, vězněna několik týdnů bez potravy, bičována a mučena přivázáním na kolo s ostrými hřeby. Poté, co se zázračně uzdravila, nechal jí císař setnout hlavu. Její

ostatky bychom našli na hoře Sinaj v klášteře svaté Kateřiny. (Dvořáková & Dvořák, 2003)

Svatá Kateřina je patronkou učitelů, studentů, žáků, teologů, filosofů, knihoven, univerzit, řečníků, dívek, panen, manželek a všech povolání spojených s kolem. (Dvořáková & Dvořák, 2003) Tato žena bývá také považována za jednu ze čtrnácti takzvaných svatých pomocníků, tedy světců s mocí přímluvy. (Encyklopaedia Britannica, 2023)

Z pranostik spojených se svatou Kateřinou mohu například zmínit, že svatá Kateřina má přicházet bíle oděna. Sníh na svatou Kateřinu věští vysoké obilí. Kateřina na blátě pak znamená podle pranostik Vánoce na ledě. (Dvořáková & Dvořák, 2003)

Tradičně na svatou Kateřinu končila pastva a začínalo se se stříží ovcí. Zároveň byl Kateřinin svátek dnem, kdy dostávali čeledíni a děvečky mzdu a mohli měnit dvůr. Tím, že její slavnosti byly posledními před útlumem zábav v období adventu, zachovalo se na Slovensku rčení „Kateřina zavírá muziku“. (Dvořáková & Dvořák, 2003)

2.3 Sv. Ondřej

Svatý Ondřej byl rybářem a učedníkem svatého Jana Křtitele. Později se stal prvním Ježíšovým apoštolem. Proto se mu také někdy říká “protoklétos” neboli “první povoláný” a za svého apoštola ho uctívala i řecká pravoslavná církev. Po Kristově ukřižování se měl odebrat kázat na sever Řecka a do Skytie. Roku 70 (či podle Dvořákové okolo roku 60) byl v Patrasu odsouzen k smrti přivázáním ke kříži ve tvaru písmene X, kterému se později právě podle svatého Ondřeje začalo říkat ondřejský. (Dvořáková & Dvořák, 2003; Vondruška, 1991)

Svatý Ondřej se stal patronem rybářů, obchodníků s rybami, nosičů vody, řezníků, horníků, provazníků, nevěst a burgundského panovnického rodu (proto byl také ondřejský kříž emblémem Burgundska). Za svého patrona si svatého Ondřeje zvolil také řád Zlatého rouna a existuje i Ondřejův řád založený císařem Petrem I. Velikým a anglickým králem Jakubem V.. V neposlední řadě lidé věřili, že tento světec pomáhá proti dně, bolestem krku, křečím a růži (které se někdy přezdívá Ondřejova nemoc). (Dvořáková & Dvořák, 2003; Vondruška, 1991)

Svátek svatého Ondřeje je také spojen s lidovou magií a věštěním. Lidé v tento den chodili za babkou kořenářkou či obecním pastýřem, který pro ně připravoval čtyři hrnečky. Pod jedním z hrnečků se obvykle schovávala hlína, pod druhým prstýnek, pod třetím hřeben a poslední skrýval kousek chleba. To, co se skrývalo pod hrnečkem, který se daná osoba rozhodla odklopit, mělo určovat osud v příštím roce. Nejhorší variantou byla hřbitovní hlína – ta totiž věštila, že daný člověk do roka zemře, prsten předznamenával svatbu, hřeben nemoc a chléb majetek. (Vondruška, 1991)

Velká část věštění o svatoondřejské noci byla určena mladým dívkám. Ty například chodily do lesa, kde hledaly bez, se kterým následně třásly a odříkávaly říkanku: “Třesu, třesu bez, pověz ty mi pes, kde můj milý dnes.” Z té strany, kde se jako první ozvalo zaštekání, měl pocházet jejich budoucí ženich. Někdy také zahrabávaly žábu do mraveniště, aby později vytáhly její kosti. Kůstka v podobě háčku měla údajně mládence přitahovat, lopatkovitá naopak odpuzovat. Dívky také chodily klepat na kurník a čekaly, zda se jim jako první ozve kohout či slepice. Pokud to byl kohout, měla se do roka vdát, pokud slepice, věřily, že ještě v příštím roce zůstanou svobodné. Z dalších zvyků uvedu například snahu spatřit svého budoucího ženicha na hladině vody nebo skupinové nabízení chleba dívkami psovi. (Vondruška, 1991)

Z pranostik mohu zmínit například, že když na svatého Ondřeje zasněží, sníh dlouho poleží, nebo že sníh svatého Ondřeje oziminám nepřeje. (Dvořáková & Dvořák, 2003)

Tradičně se na svatého Ondřeje také odevzdávala napředena příze hospodyním a za utřené peníze následně děvečky hostily mládence v hospodě. (Vondruška, 1991)

2.4 Sv. Barbora

Svatá Barbora měla být podle Šottnerové dcerou šlechtice, podle Dvořákové a Vondrušky bohatého (pohanského) kupce, který byl navíc podle Vondrušky zavilým nepřitelem křesťanů. Zdroje se mírně liší i v údaji o jejím narození (Dvořáková píše, že se jedná o konec, Vondruška uvádí začátek 3. století našeho letopočtu). Aby svou dceru uchránil před světskými svody, měl nechat otec Barboru zavřít v pohodlně zařízené věži. Otcův záměr se však nepovedl, neboť jeden ze sloužících ve věži měl být tajným křesťanem, který Barboru přivedl ke křesťanské víře, a ta se tak nechala tajně pokřtít. Když u ní otec objevil kříž, uchopil meč a chtěl jí na místě zabít. Barboře se následně podařilo uprchnout do nedalekých hor (podle Šottnerové skal), ale následně byla prozrazena pastýřem a tak

ji otec objevil, zbil a vydal úřadům. (Šottnerová, 2005; Vondruška, 1991; Dvořáková & Dvořák, 2003)

Barbora byla následně mučena bičováním, bitím kyji, pálením pochodněmi. Její mučení navíc viděla svatá Julie, která měla se soucitem přijít před soudce a přiznat, že je také křesťankou. V ten moment se měly Barboře všechny její rány zázračně zahojit, nicméně soudce se jí pomstil ještě krutějším mučením a uřezáním prsou. Protože se své víry vzdát odmítla, přikázali nakonec jejímu otci, aby jí sťal, což také učinil. Podle legendy měl následně jejího otce zasáhnout blesk, který ho spálil na prach. (Dvořáková & Dvořák, 2003; Vondruška, 1991)

Svatá Barbora je patronkou horníků, pyrotechniků, dělostřelců, hasičů, hutníků, slévačů, stavebních dělníků, slévačů, pokrývačů a všech, kteří se zabývají střelnými zbraněmi a střelným prachem. Obvykle je zobrazována spolu s věží, ve které měla být svým otcem vězněna, případně i s mečem, jímž byla popravena. (Šottnerová, 2005; Vondruška, 1991)

V předvečer svátku svaté Barbory probíhaly na vesnicích obchůzky “Barborek” – žen a dívek zahalených do bílých prostěradel a šatů, které navíc mívaly překrytý svůj obličej závojem nebo rouškou. Bílá barva měla symbolizovat panenskou čistotu. Výjimečně mohly být také převlečeny za jeptišky nebo mít vlasy rozpuštěné na záda (někdy i s věnečkem na hlavě). Hodným dětem rozdělovaly ovoce a sladkosti z košíku, zlobivým hrozily metlou. Na některých místech se dříve hrály i divadelní hry o životě svaté Barbory, častěji se však o ní pouze sborově zpívala píseň, Barborky se s rodinou pomodlily a pokračovaly dál. (Šottnerová, 2005; Vondruška, 1991)

Nejznámějším a dodnes praktikovaným zvykem spojeným se svátkem svaté Barbory je řezání větviček z třešně, tzv. “barborek”. Větvičku měly dívky vlastními zuby utrhnout po setmění vlastními zuby a následně ji ještě zalévat vodou z vlastních úst. Pokud větvička přesně na Štědrý den vykvetla, měla se v příštím roce konat svatba. Větvičky bylo také možné označit jmény jejich potencionálních ženichů. Ten, kdo byl na lístečku u větvičky, která měla první květ, se měl stát jejich budoucím manželem. Někdy si kvetoucí větvičku dávaly dívky za pas, když šly na půlnoční mši. Pokud jim některý z chlapců po mši větvičku před kostelem vzal a dal si ji za klobouk, považovaly to za vyznání lásky. (Šottnerová, 2005)

Z pranostik vybírám, že je-li v den svaté Barbory na stromech hodně jinovatky, má být v příštím roce hojnost ovoce. Svatá Barborka prý také tzv. vyhání dříví ze dvorka, a pokud má svatá Barbora bílou zástěru, předpovídá pranostika, že bude hodně trávy. (Dvořáková & Dvořák, 2003)

2.5 Sv. Mikuláš

Svatý Mikuláš je historicky doložená postava. Narodil se v maloasijském městě Patari okolo roku 280 a jeho strýc, který byl patarským biskupem ho už v mládí vysvětil na kněze, později se stal biskupem. Podle legendy zemřel v době, kdy Mikuláš putoval do Palestiny ve městě Myra biskup. Protože neměli vhodného nástupce, rozhodli se tamní lidé ponechat jeho volbu boží vůli a rozhodli se, že se jím stane kněz, který jako první vstoupí do chrámu. Tím, kdo tak učinil, byl právě svatý Mikuláš. (Šottnerová, 2005)

Podobně jako další světci, byl i Mikuláš pro svou víru vězněn a mučen, neboť křesťané byli na počátku 4. století v oblasti Malé Asie, kde pobýval, pronásledováni. Kult svatého Mikuláše se v západních zemích začal rozšiřovat poté, co bylo jeho tělo v roce 1087 převezeno 47 mnichy z Bari. Přestože příběhů z Mikulášova života odkazujících na jeho dobré vlastnosti a mravní hodnoty máme mnoho, jeho nejznámější ctností je nepochybně štědrost. Právě díky jeho štědrosti měli svatého Mikuláše milovat i děti, které měl údajně chránit před nemocemi a neštěstím. Kult jeho zbožného života se později začal šířit především mezi slovanskými národy, a tak se stal svatý Mikuláš dokonce patronem Ruska. U nás je oslavování svatého Mikuláše doloženo od 13. až 14. století. Zvyk obdarování na tento svátek vychází z legendy o tom, jak Mikuláš v noci obdaroval tři chudá děvčata penězi na věno, aby jim umožnil se vdát. (Šottnerová, 2005; Dvořáková & Dvořák, 2003; Heers, 2006)

Bližící se příchod svatého Mikuláše s andělem a čerty dříve ohlašovalo práskání bičem. Údajně se měl spustit z nebe po zlaté nebo červené pentli. Tradovalo se, že když se před svátkem svatého Mikuláše objevilo červené nebe, pekl Mikuláš dobroty pro děti a andělé mu rozpalovali pec. Ještě dříve, než se stalo zvykem navštěvovat děti v jejich domovech, měl tento svátek podobu mikulášského průvodu v maskách. Na Moravě chodívala spolu s Mikulášem také ženská postava, které se někdy říkalo Mikuláška nebo matička. Úkolem matičky bylo připomínat dětem poslušnost a mohla je také trestat proutkem. Dnes má Mikuláš v různých zemích odlišná jména i podoby, jednou z jeho nejznámějších variant

je samozřejmě Santa Claus, který má obdarovávat děti v Americe i některých dalších zemích. (Šottnerová, 2005; Dvořáková & Dvořák, 2003)

2.6 Sv. Lucie

Svatá Lucie pocházela z rodiny zámožných křesťanů ze Sicilských Syrakus a žila ve 3. století. Traduje se, že měla být provdána za bohatého pohanského mladíka, ale sňatek odmítla a své věno chtěla rozdat chudým. Poté, co se její nápadník o rozdání věna dozvěděl, obžaloval ji jako křesťanku u soudu a měla být obětována pohanským bohům. Protože to Lucie odmítla, rozhodli se jí následně odvléct do nevěstince, ale biřicové nebyli schopni s Lucií pohnout. Nakonec jí rozezlený kat vrazil dýku do hrdla a roku 304 tak Lucie zemřela. (Vondruška, 1991; Dvořáková & Dvořák, 2003) Podle pozdější legendy měly být Lucii navíc vyloupnuty obě oči, proto je považována i za patronku slepců a ochránkyni při očních nemocech. (Kovářová, 2001)

Lucie bývá považována za ochránkyni před čarodějnicemi, je uctívána jako patronka švadlen a kočích. Právě s její ochranou před čarodějnicemi je spojena řada zvyků a pověr. Na Moravě například dávali od svátku svaté Lucie až do Štědrého dne dobytku kousek zaříkaného těsta smíchaného se zvláštním kořením, aby ho ochránili, neboť věřili, že se čarodějnice schází na Radhošti a na svatou Lucii zde pořádají své rejdy. Ze stejného důvodu také dělali nad vraty chlěva tři křížku svěcenou vodou a každý den odkládali jedno poleno, kterým na Štědrý den zatopili. Velmi oblíbená je mezi návštěvníky Hrádku pověra, která doporučuje vyrobit mezi svátkem svaté Lucie a Božím hodem vánočním stoličku z desky, v níž je suk. Pokud si tuto stoličku vzal hospodář na Boží hod vánoční do kostela a na ranní mši se skrz otvor v suku zpoza hlavního oltáře podíval po svých sousedkách, měl snadno rozpoznat, která z nich je čarodějnice. (Vondruška, 1991)

Z mnoha pranostik spojených s tímto svátkem mohu zmínit například, že když přijde svatá Lucie, má tu už najít zimu. Jiná pranostika zase předpovídá, že pokud je na svatou Lucii jasný den, urodí se konopí i len. (Kovářová, 2001)

3 Štědrý den, zvyky a tradice s ním spojené

Vyvrcholením adventního času je 24. prosince Štědrý den. Tento den je úzce spjatý s Božím hodem vánočním, který měl být dnem narození Ježíše Krista.

Štědrý den býval považován za polosvátek, protože jeho denní část bývala ještě plná příprav a prací, které bylo třeba před slavnostní večeří i následujícími svátky udělat. Jasně danou hranicí mezi pracovním a svátečním časem byl východ první večerní hvězdy. Vytváření vánočních tradic u nás silně ovlivnilo prolínání starších pohanských slavností slunovratu s křesťanskými legendami a obřady. (Večerková, 2016) I dnes je díky dodržování vánočních tradic možné propojovat lidi v rámci komunity a vytvářet či udržovat tak silná kolektivní pouta, rituální využívání určitých předmětů vede k napodobování předchozích generací, díky čemuž se mnohé vánoční tradice stále udržují. (Svašek, 2012)

3.1 Půst a obchůzky Perchty

Štědrý den bývá označován jako vigilie, tedy předvečer slavnosti a dříve bylo zvykem během něj dodržovat přísný půst. I díky popularizaci televizní reklamou je dodnes velmi známá pověra, že kdo vydrží celý Štědrý den nejíst, měl by večer vidět zlaté prasátko. Dodržování půstu bylo ale dříve kontrolováno ještě poněkud děsivějším způsobem. Vesnice obcházely tzv. Perchty – děvčata oblečená do bílých šatů a někdy i zahalená bílou plachetkou. V ruce mívaly metlu nebo velký dřevěný nůž a hrozily, že těm, kteří se nebudou postit, rozpárou břicho. V okolí Nového Strašecí představoval Perchtu obvykle muž zahalený do bílého prostěradla, který přijížděl na tzv. bruně, což byl koník vyrobený z dřevěných vidlí a s maskou koňské hlavy. Půst na Štědrý den končil s východem první večerní hvězdy. (Vondruška, 1991)

3.2 Štědrovečerní večeře

Večeře směla na Štědrý den začít po východu první večerní hvězdy, zároveň ale až v momentě, kdy bylo vše připraveno na stole. Věřilo se, že kdyby v průběhu večeře někdo od stolu vstal a odešel, do roka by “odešel na věčnost”. Lidé také věřili, že počet lidí u této slavnostní večeře nesmí být lichý. Večeři obvykle předcházela společná modlitba, kde poděkovali za vše dobré, co je v daném roce potkalo a zároveň prosili o požehnání na příští rok. Štědrost celého dne měla spočívat mimo jiné v pestrosti pokrmů, které byly v tento den servírovány, tradičně jich totiž mělo být na stole devět. Tradičními vánočními pokrmy byla například muzika, kuba, pukance s mákem či medem, luštěninové polévky

či hubník. Kapr jako tradiční vánoční večeře se začal rozšiřovat teprve v 19. století. Zatímco Vondruška píše, že důvodem malé četnosti ryb na štědrovečerních stolech byl fakt, že byly považovány za postní jídlo a lidé si je tak mohli dát již v předchozích týdnech, podle Frolce se tento pokrm uplatňoval, avšak místo vesnických stavení bychom ho spíše našli v zámožnějších měšťanských domácnostech a krajích, kde bylo rozšířené rybníkářství. (Vondruška, 1991; Frolec, Snížková, Davidová, Červenka, & Dvorský, 1988)

Jídla muselo být na štědrovečerní večeři vždy dostatek, část z něj se dávala také dobytku, kladla ke kořenům stromů či házela do studně. (Vondruška, 1991)

3.3 Lití olova

Se Štědrým dnem byly spojeny různé způsoby dotazování se na svůj osud. Jedním z nich bylo lití olova či roztaveného vosku do nádoby s vodou. Svou budoucnost hádali lidé z tvarů vzniklých po zatuhnutí výlitku. (Langhammerová, 2004)

3.4 Rozkrajování jablka

Jednou z možností, jak se lidé pokoušeli odhadnout svůj osud v příštím roce, bylo rozkrajování jablka. Věřilo se, že jaderník v podobě kříže přináší nemoc či dokonce smrt, hvězda naopak štěstí a majetek. Nepříznivou budoucnost mělo přinášet i to, když bylo jablko červivé. (Vondruška, 1991) Pověra o tom, že kdo našel v jablku rozkrojeném během štědrovečerní večeře křížek, do roka zemřel a naopak, kdo hvězdičku, byl celý rok zdravý, je u nás doložena dokonce už ve 14. století Janem z Holešova. (Frolec, Snížková, Davidová, Červenka, & Dvorský, 1988)

3.5 Pouštění lodiček

O zvyku pouštění hořících svíček v ořechových skořápkách na vodu se snahou zjistit svou budoucnost se už na začátku 15. století zmínil v latinské postele katolický kněz, v roce 1471 byl poté tento zvyk zachycen v kázání neznámého kněze v Litoměřicích. Budoucnost se lidé snažili určit podle toho, jak daleko od okraje nádoby skořápka doplula, jak dlouho hořela, nebo zda se převrátila a svíčka zhasla. (Frolec, Snížková, Davidová, Červenka, & Dvorský, 1988)

3.6 Házení střevícem

Házení střevícem byl zvyk, který praktikovaly svobodné dívky. Měly se postavit zády ke dveřím, následně do pravé ruky vzít pantofel nebo jiný vhodný druh obuvi a hodit za sebe.

Svou budoucnost zjistily podle toho, zda špička střevice či pantofle směřovala ven (v tom případě se měly do roka vdát) či dovnitř (což věštilo, že ještě alespoň jeden další rok mají zůstat bez ženicha). (Bastajovský, 2019) Někdy se u boty také sledovalo, kdo ji po odhození jako první zvedne. Ten, kdo tak učinil, se totiž měl stát dívčíným budoucím manželem. (Frolec, Snížková, Davidová, Červenka, & Dvorský, 1988)

3.7 Zdobení vánočního stromku

Vánoční stromeček se v našich zemích rozšířil přibližně v 19. století z německých zemí. Jedná se tak o poměrně nový zvyk, který souvisí se starší tradicí mít v domě na Vánoce čerstvé větvičky. (Dvořáková & Dvořák, 2003) První písemná zmínka o vánočním stromečku pochází teprve z roku 1570, kdy k němu byly v Brémách pozvány děti řemeslníků. V Praze se první vánoční stromeček objevil roku 1812 a vystrojit ho nechal tehdejší ředitel Stavovského divadla Jan Karel Liebich (který zvyk jeho zdobení znal z Bavorska). Brzy poté se stromečky začaly objevovat i v jídelnách české šlechty a zpočátku bývaly pověšené nad štědrovečerním stolem. (Vondruška, 1991)

3.8 Betlém

Motiv narození malého Ježíška byl častým již od počátků křesťanského umění, k většímu rozšíření kultu jesliček však došlo až ve středověku. U jejich začátků stál svatý František z Assisi, který nechal jesle vybudovat už roku 1223 v jeskyni nedaleko své poustevny. František zpíval během mše u těchto jeslí evangelium o narození Páně a podle legendy se mu v nich následně mělo zjevit narozené Jezulátko. (Vondruška, 1991)

Inspiraci pro pozdější vznik vánočních jeslí ale můžeme nacházet už ve 3. století našeho letopočtu, kdy alexandrijský letopisec Origenes zaznamenal informaci o místě Kristova narození, kterou se dozvěděl od poutníků vracějících se z Palestiny. O zhruba 400 let později byla v Evropě poprvé vystavena kopie betlémské jeskyně, kde byly také poprvé uctívány relikvie z původních jesliček. (Vaclík, 1990)

O rozšíření jesliček se poté velmi zasadili františkáni. Obvykle betlémy v kostelích sestávaly z vyřezaných či vytesaných postav sv. Marie a sv. Josefa, jeslí a živých herců, kteří hráli scény o narození Ježíše Krista. (Vondruška, 1991)

Později začali tyto hry předvádět žáci kolejí a škol, kteří do nich často vkládali různé vtipy, satiru a scény ze života a proto byli vykázáni z kostelů. Přesunem na náměstí a

k šenkům a následně předvádění těchto scének před jednotlivými domy se postupně vyvinulo i koledování. (Vondruška, 1991)

4 Analýza učebnic

Učebnice je knižní publikací, která je svým obsahem i strukturou přizpůsobena pro didaktickou komunikaci. Ve své diplomové práci budu analyzovat její zřejmě nejrozšířenější typ, tedy školní učebnice. Samotná analýza učebnic se poté soustředí především na strukturu didaktického textu, jeho obsah či rozsah a výběr školami a učiteli. (Průcha, Walterová, & Mareš, 2008)

Za kritéria pro didaktickou analýzu tématu Vánoce v učebnicích prvouky jsem se rozhodla zvolit jejich grafické zpracování, obsah témat jednotlivých svátků, rozsah stran věnovaných vánočním svátkům a adventu, mezipředmětové vztahy, které nabízí a jejich interaktivitu.

4.1 TakTik

4.1.1 Hravá prvouka 1

Hravá prvouka 1 je zpracována jako pracovní učebnice pro 1. ročník základní školy. Veškeré obrázky k tématu jsou kreslené, na obou stranách věnujících se tématu je vždy krátký souvislý text a zbytek strany je rozdělen jednotlivými zadáními cvičení. Obsahově se tato pracovní učebnice zabývá pouze svátkem svatého Mikuláše a Štědrým dnem, ze zvyků je vyobrazeno zdobení vánočního stromku, rozkrajování jablka a pouštění lodiček. Vánočním a adventním svátkům jsou věnovány celkem dvě strany. Z mezipředmětových vztahů učebnice vybízí k propojení s českým jazykem, matematikou, výtvarnou a hudební výchovou. K dispozici je též interaktivní verze učebnice. (Rybová, Ježková, Beránková, Binková, & Koten, 2015)

Témata Mikuláš i Vánoce jsou zařazena do většího celku zima. Textově je učebnice velmi stručná. U tématu Mikuláše nabízí informaci, že Mikuláš žil v dnešním Turecku a dnes se mezi nás vrací spolu s andělem a čertem. Následně nabízí k naučení básničku (jako mezipředmětový vztah s českým jazykem), cvičení, kde mají žáci vybarvit, co naděluje Mikuláš hodným dětem, a cvičení, které má mezipředmětový vztah s matematikou, kde spočítáním několika příkladů žáci zjistí, že zlobivý Honzík dostal od Mikuláše brambory, které mají následně do rámečku nakreslit. (Rybová, Ježková, Beránková, Binková, & Koten, 2015)

Kapitola Vánoce sděluje, že jsou Vánoce nejkrásnějšími svátky v roce, kdy spolu lidé tráví čas, dávají si dárky a vzájemně si naslouchají. Ve cvičeních poté nabízí obrázek jako

podnět k vyprávění žáků o tom, jak slaví Vánoce u sebe doma a obrázky, z nichž mají děti vybrat ty, které se pojí k českým Vánocům. Jako mezipředmětový vztah může učitel využít námět na zpívání známých koled do hudební výchovy a kreslení toho, co by si děti přály k Vánocům, do výtvarné výchovy. (Rybová, Ježková, Beránková, Binková, & Koten, 2015)

4.1.2 Hravá prvouka 2

Sada Hravá prvouka 2 obsahuje učebnici a pracovní sešit. Hravá prvouka je zpracována jako kreslená a celkově se tématu Vánoc věnuje na dvou stranách učebnice a jedné straně pracovního sešitu. Obsahově zahrnuje 7 adventních a vánočních svátků - svatý Ondřej, svatá Barbora, svatý Mikuláš, svatá Lucie, Štědrý den, Silvestr, Nový rok a Tři Králové. Pracovní sešit nabízí v rámci mezipředmětových vztahů propojení do českého jazyka a výtvarné výchovy. Interaktivní verze je k dispozici jak pro učebnici, tak i pro pracovní sešit. (Rybová, Ježková, Nádvorníková, Binková, & Koten, Hravá prvouka 2, 2015)

Tato učebnice se svým obsahem velmi přibližuje tématům průvodcovského textu na Hrádku u Nechanic a tedy i pracovním listům, které jsem zpracovávala. V úvodu kapitoly učebnice vysvětluje slovo advent a dobu jeho trvání. Ke štědrému dni jsou přiřazeny i obrázky některých s ním spojených tradic (pouštění lodiček, lití olova, rozkrajování jablka,...) a vyobrazení betléma. V rámci jednoho ze cvičení se žáci dozvědí také, kdo nosí dárky ve třech dalších zemích (USA, Velké Británii a Rusku), čemuž se z nabízených vánočních programů v našem kraji více věnují na zámku Karlova Koruna v Chlumci nad Cidlinou. (Rybová, Ježková, Nádvorníková, Binková, & Koten, Hravá prvouka 2, 2015)

V pracovním sešitě mají děti za úkol napsat k obrázkům sv. Mikuláše, Tří králů a sv. Lucie napsat jména těchto postav a správně přiřadit krátký popis toho, co dělají. Ve druhém cvičení poté zapíší k obrázkům, jaký zvyk představují. V rámci mezipředmětových vazeb navrhuje pracovní sešit možnost napsat dopis Ježíškovi, ve kterém vysvětlí, co by si přál, proč si to zaslouží a zmíněné dárky následně nakreslí. (Rybová, Ježková, Nádvorníková, Binková, & Koten, Hravá prvouka 2 - pracovní sešit, 2015)

4.1.3 Hravá prvouka 3

Taktéž poslední díl z řady učebnic prvouky od nakladatelství Taktik sestává z učebnice a pracovního sešitu. Pracovní sešit využívá pouze jednoho (ač poměrně velkého) kresleného obrázku, v učebnici převažují obrázky kreslené, ale na rozdíl od předchozích

dílů se zde již setkáváme i s fotografií. První strana učebnice věnující se zvykům je rozdělena do krátkých odstavců v obdélnících, většinu druhé strany zabírají obrázky, ale graficky zvýrazněn je zde odstavec “Zapamatuj si”. Celkově jsou tématu Vánoc věnovány dvě strany v učebnici a jedna v pracovním sešitě, obsahově je zaměřena na 6 vánočních zvyků, vysvětluje také Tři krále a význam bible. Z mezipředmětových vztahů vybízí k propojení s českým jazykem a hudební výchovou. Interaktivní verze je k dispozici. (Rybová, a další, Hravá prvouka 3, 2015)

Kapitolu Vánoc začíná tato učebnice vysvětlením jejich původu přes pohanský svátek zimního slunovratu. Žáci se v učebnici dozvědí o významu vánočních svátků pro křesťany, což je v závěru kapitoly ještě podpořeno krátkým odstavcem o Bibli. Největší pozornost je v učebnici věnována zvykům – vysvětleno je házení střevícem, věšení jmelí, pouštění lodiček, lití olova a rozkrajování jablka, zmíněné pak ještě najdeme zdobení vánočního stroměčku a kostelů, zapalování františků, purpury a kadidla. Ve spojení s adventem je připomenut adventní věnec se čtyřmi svícemi, u nějž ale není dále vysvětlena jeho symbolika. Poměrně velký prostor je věnován vyobrazení betlému, z nějž ale autoři následně popisují pouze Tři krále a dary, které tito mudrcové přinesli. Pojmenování dalších postav je ponecháno jako slovní úkol. Na rozdíl od předchozího dílu se v této učebnici nedozvíme o zvycích spojených s obdobím adventu, zato ale ke Štědrému dnu, Novému roku a Třem králům (zmíněných už v Hravé prvouce 2) dodává ještě 1. a 2. svátek vánoční. (Rybová, a další, Hravá prvouka 3, 2015)

Pracovní sešit nabízí na jediné straně celkem 4 cvičení, z nichž mají v prvním z nich žáci zapsat měsíc, kdy Vánoce slavíme (tento úkol se mi osobně pro 3. ročník zdá velmi jednoduchý) a doplnit jména vánočních svátků, která v rámci mezipředmětové vazby s českým jazykem seřadí podle abecedy. V dalším ze cvičení mají děti popsat zvyky, které během Vánoc dodržují se svou rodinou (zde je z mého pohledu potřeba se zamyslet nad alternativou pro žáky z odlišného kulturního prostředí, kteří Vánoce neslaví). V pracovním sešitě se také znovu setkáváme s obrázkem z učebnice – tentokrát však ve zjednodušené podobě černobílých obrysů, které mají děti dokreslit a doplnit k postavám jména. Poslední cvičení nekoresponduje s obsahem učebnice a předkládá úkol vybarvit stejnou barvou a následně očíslovat slova koledy, která k sobě patří. Ve spojení s hudební výchovou navrhuji autoři možnost se tyto koledy naučit a zazpívat si je. (Rybová, a další, Hravá prvouka 3 - pracovní sešit, 2015)

4.2 Prodos

4.2.1 Člověk a jeho svět 1

Člověk a jeho svět 1 od nakladatelství Prodos je pracovní učebnice v kreslené grafické úpravě s barevným rozlišením témat (Vánoce zde spadají pod učivo o společnosti, a proto mají oranžovou barvu). Ve spodní části jsou graficky odděleny ústní úkoly určené k přečtení učitelem. Co do rozsahu, věnují se tématu Vánoc dvě (a půl) strany, obsahově pokrývá z vánočních svátků pouze Štědrý den a Nový rok. Mezipředmětové vztahy učebnice nenabízí, interaktivní verze není k dispozici. (Daníhelková, Člověk a jeho svět 1, 2007)

V učebnici pro první ročník věnují autoři tématu Vánoc dvě strany. První z nich je nazvána Příprava na Vánoce a nabízí básničku a prostor, do kterého mají žáci nakreslit dárky, které by přáli členům své rodiny. V poznámce pod čarou se následně ukrývá řada otázek, kterými mohou děti vést k vyprávění o Štědrém dnu, zvycích a tradicích, které jejich rodina dodržuje nebo koho navštěvují. Navrhuje také zavést vyprávění k tomu, jak se Vánoce slaví v jiných zemích. Druhá strana s názvem Vánoce je podle návodných otázek pod čarou určena pro hodinu po návratu z vánočních prázdnin, kdy mají děti s pomocí obrázku vyprávět o tom, jak Vánoce prožily. Nachází se na ní také cvičení zaměřené na obrázkové čtení, ve kterém mají děti vybrat takový obrázek, který odpovídá zimnímu období. (Daníhelková, Člověk a jeho svět 1, 2007)

Polovina následující strany je ještě věnována Novému roku. Tato podkapitola však obsahuje pouze Novoroční přání od rodičů a není doplněna žádnými úkoly ani informacemi. (Daníhelková, Člověk a jeho svět 1, 2007)

4.2.2 Člověk a jeho svět 2

Pracovní učebnice Člověk a jeho svět 2 je graficky zpracována jako kreslená a tematicky se na jediné straně věnuje výhradně Štědrému dni. Učebnice nenabízí mezipředmětové vztahy a úkoly a nemá interaktivní verzi. (Daníhelková, Člověk a jeho svět 2, 2007)

V hlavní části strany věnované Vánocům najdeme celkem 4 cvičení. První z nich sestává z obrázku betlému, k čemuž autoři pouze sdělují, že Vánoce jsou náboženský svátek a žáků se dále ptají, zda vědí, proč se slaví. Druhé cvičení sestává z úkolu doplnit na řádek datum Štědrého dne a básničky, přičemž autoři již dále nerozvádí, jakým způsobem s básní pracovat. Ve třetím cvičení mají děti na základě obrázku vyprávět a diskutovat se spolužáky o vánočních zvycích. Poslední zadání nabádá děti, aby napsaly, komu připraví

dárek k Vánocům, tento úkol mi osobně nepříjde zcela vhodný pro žáky druhého ročníku, protože se v jejich věku v mnohých rodinách ještě udržuje víra, že dárky nosí Ježíšek a ač mnohé školy pořádají výměnu dárků mezi spolužáky, není to zcela pravidlem. (Daníhelková, Člověk a jeho svět 2, 2007)

Poznámka pod čarou poté nabízí několik otázek a námětu pro diskuzi a vyprávění žáků. V rámci mezipředmětového vztahu s hudební výchovou také navrhuje zazpívat si některou vánoční koledu. (Daníhelková, Člověk a jeho svět 2, 2007)

4.2.3 Člověk a jeho svět 3

V tomto díle učebnice od nakladatelství Prodos není téma Vánoce zmíněno.

4.3 Fraus

4.3.1 Prvouka 1

První díl učebnice od nakladatelství Fraus nezmiňuje Vánoce v žádné ze svých kapitol.

4.3.2 Prvouka 2

V této učebnici je téma Vánoce zařazeno ve větší kapitole Dny všední a sváteční. Z mého pohledu velmi zajímavě mu tak předchází podkapitola Všichni slaví, kde se žáci jednak obecně dozvědí, že slavit můžeme například narozeniny, jmeniny, svatbu, ale díky státním svátkům a významným dnům také důležité události z naší historie, ale hlavně učebnice uvádí také svátky, které pro české děti nebývají příliš známé – židovský Jom Kippur, Chanuku, muslimské oslavy konce ramadánu, nebo čínské a vietnamské oslavy lunárního Nového roku. Díky tomu se mohou žáci dozvědět i o oslavách, které dodržují jejich spolužáci či kamarádi z odlišného kulturního prostředí. (Dvořáková & Stará, 2008)

Samotným Vánocům věnuje učebnice dvě strany. První strana vypráví pomocí textu a 4 ilustrací křesťanský příběh o narození Ježíše (včetně zmínky, že lidé, kteří chtěli žít jako on, se následně stali prvními křesťany). Ve spodní části poté najdeme 6 otázek, které se zaměřují na socio-emoční učení (s čímž jsem se v této míře nesešla v žádné z dalších učebnic) a jednu k vysvětlení kdo jsou křesťané. (Dvořáková & Stará, 2008)

Druhá strana věnovaná tématu je nazvána Vánoce u nás a jinde, a kromě obrázků odkazujících na české zvyklosti (vánoční stromeček, kapr s bramborovým salátem, perníková chaloupka, cukroví, jmelí či vánoční hvězda) jsou zde také tři fotografie a krátké odstavce vysvětlující odlišnosti v oslavách Vánoc v Rusku a na Ukrajině, Spojených státech amerických a Austrálii. Poznámky pod čarou poté přináší jednak

obvyklé otázky na to, jak se žáci připravují na Vánoce doma, ale také vybízí k tomu, aby se v případě, že znají někoho z jiné země, zeptali, jak slaví Vánoce u nich, což vidím jako snadno využitelné především v případě, že jsou ve třídě žáci cizinci či žáci z odlišného kulturního prostředí. (Dvořáková & Stará, 2008)

4.3.3 Prvouka 3

Tato učebnice se tématem Vánoc nezabývá a zaměřuje se na jiné svátky (oslavy 17. listopadu jakožto svátku svobody a demokracie a Velikonoce). (Stará, Dvořáková, & Frýzová, 2009)

4.4 Nová škola

4.4.1 Oskarova prvouka 1

Oskarova prvouka 1 je koncipována jako pracovní učebnice. Veškeré použité obrázky jsou kreslené, text je členěn do oken se zadáním jednotlivých úkolů. V učebnici je věnována jedna strana svátku sv. Mikuláše a dvě strany Štědrému dni a přípravám na něj. Učebnice se nezabývá tradicemi ani historií svátků. Velké zastoupení zde mají mezipředmětové vazby na český jazyk (zejména čtení s porozuměním) a výtvarnou výchovu. Dostupná je též její interaktivní verze. Zvláštností této učebnice je zadání v podobě piktogramů a využití tiskacího písma. (Novotný & Doležalová, Oskarova prvouka 1, 2019)

Učebnice pro 1. ročník také zohledňuje fakt, že žáci ještě neumí číst, a proto jsou v úkolech použita pouze ta písmena, která už by měli v době práce s danou kapitolou znát, napsaná velkým tiskacím písmem, protože celá série od jejího autora Miloše Novotného počítá s výukou čtení metodou tří startů. V kapitole věnované Mikuláši mají děti nejdříve vyprávět o obrázku a vlastních zkušenostech s mikulášskou nadílkou, na což je v dalších cvičeních navázáno krátkým obrázkovým čtením a úkolem, ve kterém mají doplnit emotikony vyjadřující emoce dětí z obrázku. Kromě omalovánky pak ještě autor na emoci strachu navazuje cvičením, které má vést děti k vyprávění o tom, z čeho může mít člověk a ony samy strach. (Novotný & Doležalová, Oskarova prvouka 1, 2019)

Dvojstrana zabývající se Vánoce začíná obrázkovým čtením s porozuměním a úkolem, který porozumění textu ověřuje. Autoři následně propojují vánoční motiv se znalostí umístění v prostoru a žáci tak mají podle zadání dokreslit do obrázku třídy různé dekorace. V podobném duchu jako téma Mikuláše je poté koncipována i strana o Štědrém dni, kde žák nejdříve popisuje obrázek a vypráví své vlastní zkušenosti s Vánoce,

následně má pracovat s textem na čtení s porozuměním, nakreslit, co obvykle o Vánocích jí a přemýšlet, jaké dárky si mohou přát děti i dospělí, aby z nich měli radost. (Novotný & Doležalová, Oskarova prvouka 1, 2019)

4.4.2 Oskarova prvouka 2

Také Oskarova prvouka 2 může být označena za pracovní sešit. Po grafické stránce jsou všechny obrázky u tohoto tématu kreslené a stránky jsou přehledně graficky rozčleněny na úkoly v obdélníkových rámečcích, přičemž zadání cvičení je vždy ještě na barevně odlišném podkladu. Celkem se tématu Vánoc a vánočních svátků věnují dvě strany, hlavní témata pro toto období jsou v zásadě stejná jako u Oskarovy prvouky 1, tedy svátek svatého Mikuláše a Štědrý den. Mezipředmětové vztahy zde sice nejsou přímo označeny, ale patrně je propojení zejména s českým jazykem. K dispozici je i interaktivní verze. (Novotný & Brom, Oskarova prvouka 2, 2020)

Obdobně jako v prvním díle se i v této učebnici setkáváme s texty zaměřenými na čtení s porozuměním. Na straně zaměřené na Mikuláše tak žáci nejdříve čtou a podtrhávají v textu a následně z výpovědí dětí vybírají ty, které by měly být odměněny pochvalou. Na první díl také v tématu Mikuláše navazuje tato učebnice prací s emocemi, když mají děti vybrat, zda při jednotlivých částech setkání s Mikulášem, andělem a čertem cítí strach, smutek nebo radost. (Novotný & Brom, Oskarova prvouka 2, 2020)

Na straně nazvané Vánoce poté žáci mají zaškrtnout symboly, které jsou s Vánoci spjaty a cvičení dále využít k orientaci v prostoru (napravo, nalevo, před, za, ...). Zmíněn je kromě Štědrého dne také Silvestr, Nový rok a Tři králové, a to v rámci přiřazování těchto dnů na časovou osu s daty. Posledním úkolem je poté dolepit postavy do Betléma. Celkově je v tomto díle vidět velká provázanost s učebnicí Oskarova prvouka 1, na jejíž učivo ve stejných tématech navazuje a rozšiřuje ho. (Novotný & Brom, Oskarova prvouka 2, 2020)

4.4.3 Oskarova prvouka 3

Pracovní sešit Oskarova prvouka 3 je zpracován v kreslené podobě, jednotlivá cvičení jsou zde oddělena fialovým pruhem se zadáním. Obsahově se zabývá výhradně Štědrým dnem, kterému je věnována jedna strana. Mezipředmětové vazby zde nejsou přímo vyznačeny, zřejmé je ale propojení na český jazyk. Nakladatelství nabízí rovněž interaktivní verzi tohoto pracovního sešitu včetně doplňujících cvičení i videí. (Novotný & Brom, Oskarova prvouka 3, 2021)

Na rozdíl od prvních dvou dílů od stejného vydavatelství, nezmiňuje materiál Oskarova prvouka pro 3. ročník základní školy již vůbec téma Mikuláše a nadílky s jeho svátkem spojené. Co je v pracovním sešitě oproti přechozím dílům naopak zachováno je práce s textem se zaměřením na čtení s porozuměním, které je opět propojeno s prostorovou orientací. Na základě textu zde žáci mají sestavit zasedací pořádek u stolu a vybrat jména členů rodiny. Další cvičení se již zaměřují na vánoční zvyky, kdy v jednom z nich žáci rozhodují, zda danou tradici dodržují u sebe doma a ve druhém mají nalézt správné dokončení lidových pověr. Kromě Štědrého dne ale v pracovní učebnici nenajdeme zmíněný žádný další vánoční ani adventní svátek. (Novotný & Brom, Oskarova prvouka 3, 2021)

4.5 Studio 1+1

4.5.1 Prvouka pro 2. ročník základní školy

Kresleně zpracovaná pracovní učebnice Prvouka pro 2. ročník základní školy mluví o Vánocích především v kontextu Štědrého dne a s ním spojených tradic. O Vánocích včetně toho, jak tento svátek oslavují lidé v zahraničí, pojednává na dvou stranách. V učebnici nejsou přímo zmíněny mezipředmětové vztahy, jeden z úkolů ale vede na spojení s hudební výchovou. Interaktivní varianta není k dispozici. (Potůčková, 2002)

V rámci této dvoudílné pracovní učebnice se téma Vánoce vyskytuje v jejím prvním dílu. Na první straně je osvětleno, že Vánoce jsou pro věřící oslavou narození Ježíška a následně popsáno několik zvyků, z nichž mají žáci vybrat ty, které slaví u nich doma a dopsat další. Další cvičení jsou v této učebnici ústní a žáci mají například zjistit, co je advent a jaké zvyky se k němu váží nebo popsat, co se u nich doma děje před Vánocemi a jak s přípravou pomáhají. Učebnice nabízí i úkol, který by učivo propojil s pracovními činnostmi a navrhuje, aby si žáci zhotovili z jablka, pomeranče, větviček či sušených plodů například svícen. Zaujaly mě i zajímavosti „Víte, že“, které osvětlují oslavu zimního slunovratu i tradici zdobení vánočního stromečku. (Potůčková, 2002)

Druhá strana je věnována krátkému popisu vánočních svátků v dalších evropských zemích – Německu, Anglii, Francii, Dánsku, Španělsku, Švédsku, Itálii, Finsku, Rusku, Polsku a na Slovensku. Mimo to je v učebnici také kapitola nazvaná Nový rok, která se ale obsahově nezabývá oslavami nového roku (kromě zmínky, že 1. leden se nazývá Nový rok a jedná se o významný den), ale je více zaměřena na dělení roku na roční období a měsíce. (Potůčková, 2002)

4.6 Didaktis

4.6.1 Člověk a jeho svět 2

Vydavatelství Didaktis připravilo v rámci své sady Člověk a jeho svět pro 2. ročník základních škol učebnici a pracovní sešit. Pracovní sešit je zpracován výhradně kresleně, laděn do světle zelené barvy s bílými a zelenými obdélníky, učebnice obsahuje k tématu Vánoc jak kreslené obrázky, tak také fotografii. Na jedné straně učebnice zde najdeme jak oslavy svátku svatého Mikuláše, tak Štědrého dne, pracovní sešit pokračuje (taktéž na jedné straně) rozvinutím druhého ze zmiňovaných svátků především o vánoční tradice. Aktivity k mezipředmětovým vztahům nejsou nabízeny. Interaktivní podoba učebnice neexistuje. (Adámková P. , a další, 2007)

Podrobněji zmiňuje učebnice po obsahové stránce, že v předvečer svátku sv. Mikuláše přichází Mikuláš, anděl a čert, kteří rozdávají sladkosti a připomínají dětem, že mají poslouchat rodiče (o původu této tradice už se ale učebnice nezmiňuje). Trochu překvapivý je pro mě u této učebnice fakt, že píše o tom, jak má dívka, která učebnicí provází, připravené dárečky pro všechny členy své rodiny a v jiném odstavci poté, že si členové rodiny dávají dárky (ve druhém ročníku, pro který je určená ještě mnozí žáci mohou věřit na Ježíška). Celkem třikrát je v poměrně krátkém textu zmíněno (ať už obecně nebo na příkladu Emy), že se o Vánocích schází celá rodina (což taky nemusí zdaleka pro všechny žáky platit). (Adámková P. , a další, 2007)

Co do obsahu je v učebnici dále zmíněno, že na vánočním stole má být devatero jídel, vysvětleno, že advent trvá vždy 4 neděle před Vánoci, že si Vánoci připomínáme narození Ježíše Krista, který měl na svět přijít 25. prosince u města Betléma a že na památku toho se vyrábějí betlémy. Na konci kapitoly se v učebnici nachází 4 otázky, z nichž jedna je zaměřena na práci s obrázky (popis Vánoc u Eminy rodiny), vlastní vyprávění o Vánocích doma, výzvy k vysvětlení, proč má adventní věnec 4 svíčky a návrhu vyzkoušet si vánoční zvyky, které žáci znají. (Adámková P. , a další, 2007)

Pracovní sešit obsahuje v této kapitole 6 cvičení. Podobně jako v učebnici, pracují i zde autoři s tím, že dárky si dávají lidé. V prvním cvičení mají žáci přiřadit tři obrázky dárků (autíčka, kuchařku a kravatu) ke jmenovkám „pro maminku“, „pro tatínka“ a „pro bratrance“. Přestože předkládám, že autoři měli u cvičení představu o správném řešení (nejspíše tedy maminka – kuchařka, tatínek – kravata, bratranec – autíčka), myslím si, že by žáci měli v tomto případě mít možnost považovat za správné i odlišné rozdělení dárků

(neboť například zatímco bratranec může být nadšený do vaření, může i maminka například sbírat modely autíček). Druhé cvičení navazuje na první a žáci tak mají doplnit další členy rodiny a dárky, které mohou od Emy dostat, ve cvičení tři poté přiřazují obrázky ke krátkému popisu zvyku, dále odpovídají na otázku, kdo se narodil v jesličkách, domalovávají svůj betlém a mají vyluštit krátkou křížovku. (Adámková P. , a další, 2007) (Adámková P. , Horáčková, Palková, Prokešová, & Vance, 2007)

4.6.2 Člověk a jeho svět 3

Učebnice ani pracovní sešit pro 3. ročník Vánoce vůbec nezmiňují.

4.7 Klett

4.7.1 Lili a Vili ve světě prvouky 1

Učebnice Lili a Vili ve světě prvouky 1 je zpracována převážně s využitím fotografií, doprovázející postavy jsou však kreslené. Na obou stranách jsou obrázky seřazeny do jednoho bloku a mají u sebe jen velmi stručný popis, pro celé téma byla vybrána světle zelená barva. Po obsahové stránce mluví učebnice spíše obecně a nerozvádí podrobněji žádný z vánočních svátků, celkově se o oslavách Vánoc a Nového roku mluví na dvou stranách. Mezipředmětové vazby nejsou vyznačeny, nepřímo je však možné najít spojitost některých úkolů z hudební výchovou. K učebnici existuje i interaktivní verze. (Žižková, Kumše, & Šefer, Lili a Vili ve světě prvouky 1, 2013)

Dvojstrana, která se tomuto tématu věnuje, nese nadpis „Slavíme Vánoce a Nový rok“. Na první straně je dětem položena otázka „Jak slavíte Vánoce u vás doma?“ u které nalezneme celkem 6 fotografií s popisky, které je mohou při nalézání odpovědí navést. Další otázky najdeme bez uvedených odpovědí pod fotografiemi. Ústně mají žáci odpovědět například, jaké znají druhy vánočního cukroví, zda lidé oslavují Vánoce na celém světě nebo proč na Štědrý den jíme většinou rybu (což je z mého pohledu pro první ročník poměrně náročná otázka). (Žižková, Kumše, & Šefer, Lili a Vili ve světě prvouky 1, 2013)

Na druhé straně najdeme krátkou vánoční říkanku, úkol popsat fotografie s vánoční tematikou, vysvětlení, co to jsou zvyky a opět několik otázek, z nichž mě zaujala ta, která se ptá, co znamená „Lepší Vánoce třesuté nežli tekuté.“. (Žižková, Kumše, & Šefer, Lili a Vili ve světě prvouky 1, 2013)

4.7.2 Lili a Vili ve světě prvouky 2

Druhý díl ze sady učebnic od nakladatelství Klett je graficky zpracován v kreslené podobě. Obsahově nabízí k Vánocům pouze dvojstranu s názvem Slavíme zimní svátky, z níž většinu zabírá ilustrace kresleného adventního kalendáře. Přestože je text uveden větou „Prosinec je časem oslav,“ nedočteme se v této učebnici nic o svátku sv. Barbory či Lucie a spolu s daty tu tak jsou zmíněny pouze svátek sv. Mikuláše, Štědrý den, Boží hod vánoční, svátek sv. Štěpána a 31. prosince jakožto oslava nového roku. Mezipředmětové vztahy nejsou uvedeny, k dispozici je též interaktivní verze učebnice. (Žižková, Grošelj, & Ribič, Lili a Vili ve světě prvouky 2, 2014)

Obsahově poté učebnice dodává již jen poměrně obecné informace, že vesnice a města bývají nazdobeny, hrají se vánoční koledy, zapalujeme svíčky na adventním věnci, pomocí adventního kalendáře odpočítáváme dny do Štědrého dne, pečeme cukroví, vánočku či jablečný závin a domovy si zdobíme vánočními dekoracemi. (Žižková, Grošelj, & Ribič, Lili a Vili ve světě prvouky 2, 2014)

V posledním odstavci jsou svátky propojeny s tím, že za náš osobní svátek můžeme považovat narozeniny a otázkou na to, jaké svátky slaví žáci u nich doma, ve svém kraji či obci. Paradoxně tak učebnice obsahuje otázek mnohem méně a podstatně jednodušších, než bychom našli v prvním dílu od stejného vydavatele. (Žižková, Grošelj, & Ribič, Lili a Vili ve světě prvouky 2, 2014)

4.7.3 Lili a Vili ve světě prvouky 3

V této učebnici nenajdeme Vánoce jako samostatné téma, zmíněny jsou pouze v kapitole Slavíme. Graficky se jedná o odstavec s fotografií. Obsahově se žáci dozvědí, že se jedná o náboženský svátek, kdy věřící oslavují narození Ježíše Krista a že u nás slavíme Štědrý večer 24. prosince. Rozsah stran je méně než jedna (0,15), mezipředmětové vztahy nejsou uvedeny, interaktivní verze učebnice je k dispozici. (Žižková, Grošelj, & Ribič, Lili a Vili ve světě prvouky 3, 2015)

Jako projekt s obrázkovým návodem a popisem je poté uvedena výroba vánoční ozdoby z provázku namotaného na nafukovací balonek. (Žižková, Grošelj, & Ribič, Lili a Vili ve světě prvouky 3, 2015)

4.8 Nová škola Brno (Duhová řada)

4.8.1 Prvouka 1

Pracovní učebnice z Duhové řady nakladatelství Nová škola Brno je graficky zpracována jako kreslená, ale doplněna též o reálné fotografie. Tematicky pokrývá svátek sv. Mikuláše, Štědrý den a Nový rok, a to celkem na 5 stranách. Z mezipředmětových vztahů nacházíme spojitost s českým jazykem, k učebnici je možné využít i její interaktivní verzi.

Tato pracovní učebnice se co do počtu stran věnuje zimním svátkům poměrně rozsáhle a najdeme zde tak jednu stranu zaměřenou na Mikulášskou obchůzku, dvě strany, které se zabývají Vánocemi a dvě strany s tématem Nového roku.

Učebnice je velmi stručná co do obsahu. Na straně s názvem Mikuláš se můžeme dočíst pouze, že Mikuláš chodí v předvečer svého svátku, tedy 5. prosince a tomuto lidovému zvyku říkáme mikulášská nadílka. Úkoly jsou poté zaměřeny na popis postav podle obrázku, zrakové rozlišování a počítání s mikulášskou tematikou, hledání informací v básničce a popis toho, jak probíhá mikulášská nadílka nejdříve obecně a následně u žáků doma.

Ani téma Vánoc není co do informací uvedených v textu příliš obsáhlé. Žáci se zde dozvědí, že se Vánoce spojují s oslavou narození Ježíše Krista a že tyto svátky trvají tři dny, které se nazývají Štědrý den, Boží hod vánoční a svátek svatého Štěpána. Dále mají žáci opět vyprávět, co vidí na obrázku, prohlédnout si fotografie s adventním věncem, betlémem a rozkrojeným jablkem, říct, se kterými z těchto věcí se na Vánoce setkali, a vyprávět o Štědrém dnu a štedrovečerní večeři u nich doma. Jako skupinovou práci poté učebnice navrhuje diskuzi o tom, co mají děti o Vánocích nejraději.

Přestože je druhá strana k tématu Vánoc nazvána jako procvičení, přímou spojitost s předchozí stránkou vidím pouze u jednoho ze třech cvičení – básničce vztahující se k rozkrajování jablka, na základě které mají žáci tento zvyk popsat. Zbylá dvě cvičení mohou být využita i jako mezipředmětová vazba do pracovních činností a výtvarné výchovy – žáci v rámci nich mají nakreslit dárek, který si přejí k Vánocům, vystříhnout a nalepit obrázky ozdob z okraje učebnice a vybarvit svíčky a některé další ozdoby na obrázku vánočního stromku.

Obdobného schématu jako Vánoce se drží i kapitola Nový rok. I zde najdeme básničku, obrázek, který mají děti popisovat, a několik stručných informací (tentokrát s popisem

Silvestra, Nového roku a kalendáře). Dětem jsou zde také představeny tři druhy kalendářů, jejichž využití si navíc dokáží představit i u úkolu zaměřeného na vyhledávání informací, při němž mají žáci zjistit, kdo má svátek v den jejich narozenin. Práci s kalendářem se poté věnuje i většina druhé strany věnované tématu nazvaná opět jako procvičení a doplněná pouze úkolem zaměřeným na hledání rozdílů na obrázku se silvestrovskou tematikou. (Nováková & Julínková, Prvouka 1, 2015)

4.8.2 Prvouka 2

Učebnice Prvouka 2 je zpracována fotograficky, graficky oddělená je ukázka textu z knihy a slovní úkoly. Pracovní sešit využívá v kapitole Vánoce výhradně kreslených obrázků. Z vánočních a adventních svátků jsou zmíněny Štědrý den, Boží hod vánoční a svátek svatého Štěpána, téma zaujímá jednu stranu učebnice a jednu stranu pracovního sešitu. Mezipředmětové vazby nejsou vyznačeny přímo, ale jeden z úkolů v pracovním sešitu směřuje k propojení s hudební výchovou. K učebnici i pracovnímu sešitu je možné využít jejich interaktivní verzi.

Podstatně větší množství informací a textu než v díle prvním najdeme v učebnici od stejného nakladatelství pro 2. ročník základních škol. Zatímco Vánoce figurují v této učebnici jako samostatná kapitola, Mikuláš je zařazen v rámci tématu zimní radovánky. Obě tyto kapitoly začínají krátkým příběhem se dvěma otázkami zaměřenými na čtení s porozuměním (čímž se učebnice prezentuje i na svém obalu). V rámci několika odstavců se poté u tématu Vánoce dočtou obecně známé informace o tom, že štědrovečerní večeří bývá kapr s bramborovým salátem, cukrovím a rybí polévkou, že se u stromečku rozdávají dárky, zpívají koledy, staví betlém a dodržují se různé zvyky, z nichž autoři zmiňují pouštění lodiček, rozkrajování jablek a lití olova.

Stejný rozsah jako učebnice věnuje těmto tématům také pracovní sešit, v němž mají žáci najít a vybarvit cesty dětí k Mikuláši, vyluštit čtyřsměrku, pomocí obrázků doplnit text a naučit se zpívat koledu Půjdem spolu do Betléma. S výjimkou doplňování textu ale ani v tomto případě nevidím ve cvičeních přímou spojitost se znalostmi, které děti získaly během práce s učebnicí. Patrné jsou naopak mezipředmětové vazby s českým jazykem (v případě čtení s porozuměním), hudební výchovou (při zpívání koledy), ale také anglickým jazykem, neboť učebnice pro 1. i 2. ročník uvádí na každé své straně nové anglické slovíčko týkající se právě probíraného tématu. (Nováková & Julínková, Prvouka 2, 2015) (Nováková, Julínková, Andrýsková, & Vieweghová, 2015)

4.8.3 Prvouka 3

Prvouka 3 od nakladatelství Nová škola Brno se tématem Vánoc nezabývá.

4.9 Shrnutí analýzy učebnic

V této práci jsem prošla celkem 21 učebnic od 8 různých nakladatelství vydaných v letech 2002 až 2021. Pět z těchto učebnic se tématem Vánoc vůbec nezabývá a neuvádí je, v jednom případě jsou zmíněny pouze velmi krátce v rámci tématu „Slavíme“ a v souvislosti s výrobou vánoční ozdoby. Nejvíce prostoru bývá Vánocům věnováno v učebnicích určených pro 2. ročník základní školy. Velká část učebnic obsahující téma Vánoc se zabývá také oslavou svátku svatého Mikuláše, méně časté už je ale vysvětlení dalších adventních svátků. V několika případech se učebnice zabývají i oslavou Vánoc v dalších zemích světa, v jednom případě jsem v učebnici našla i zmínky o svátcích, které oslavují židé a muslimové. Téměř všechny učebnice uvádějící téma Vánoce obsahují alespoň zmínku o zvycích a tradicích, které jsou s těmito svátky spojené (nejčastěji rozkrajování jablka, pouštění lodiček z ořechových skořápek a lití olova). Velmi často je v učebnicích kladen u tohoto tématu důraz na vlastní zkušenost dětí a vyprávění o tom, jak Vánoce slaví ve svých domovech.

4.10 Přehled

Název a vydavatelství	Učebnice/pracovní sešit	Grafické zpracování	Obsažené svátky	Rozsah stran	Mezipředmětové vztahy	Interaktivní verze	Zvláštnosti
Hravá prvouka 1 (Taktik)	Pracovní učebnice	Kreslená	Sv. Mikuláš, Štědrý den	2	ČJ, VV, MA, HV	Ano	-
Hravá prvouka 2 (Taktik)	Učebnice + pracovní sešit	Kreslená	Sv. Mikuláš, sv. Ondřej, sv. Lucie, sv. Barbora, Štědrý den, Nový rok, Tři králové	2+1	ČJ, VV	Ano	-
Hravá prvouka 3 (Taktik)	Učebnice + pracovní sešit	Kreslená + fotografie	Štědrý den (+zvyky), další pouze zmíněny	2+1	ČJ, HV	Ano	-
Člověk a jeho svět 1 (Prodos)	Pracovní učebnice	Kreslená	Štědrý den + Nový rok	2,5	nenabízí	Ne	-
Člověk a jeho svět 2 (Prodos)	Pracovní učebnice	Kreslená	Štědrý den	1	nenabízí	Ne	-

Člověk a jeho svět 3 (Prodos)	Učebnice + pracovní sešit	Jiná témata fotograficky	-	0	-	Ne	-
Prvouka 1 (Fraus)	Pracovní učebnice	Jiná témata kresleně i fotograficky	-	0	-	Ano	-
Prvouka 2 (Fraus)	Učebnice + pracovní sešit	Kreslené obrázky i fotografie	Nejsou konkretizovány, zaměřeni na vánoční příběh	2	nenabízí	Ano	-
Prvouka 3 (Fraus)	Učebnice + pracovní sešit	Jiná témata převážně fotograficky	-	0	-	Ano	-
Oskarova prvouka 1 (Nová škola)	Pracovní učebnice	Kreslená	Sv. Mikuláš, Štědrý den	3	ČJ, VV	Ano	Piktogramové zadání úkolů, tiskací písmo
Oskarova prvouka 2 (Nová škola)	Pracovní sešit	Kreslená	Sv. Mikuláš, Štědrý den	2	ČJ (neoznačeno přímo)	Ano	Zaměření na čtení s porozuměním

Oskarova prvouka 3 (Nová škola)	Pracovní sešit	Kreslená	Štědrý den	1	ČJ (neoznačeno přímo)	Ano	Zaměření na čtení s porozuměním
Prvouka pro 2. ročník základní školy (Studio 1+1)	Pracovní sešit	Kreslená	Štědrý den	2	HV (neoznačeno přímo)	Ne	-
Člověk a jeho svět 2 (Didaktis)	Učebnice + pracovní sešit	Kreslená + fotografie	Sv. Mikuláš, Štědrý den	1+1	nenabízí	Ne	-
Člověk a jeho svět 3 (Didaktis)	Učebnice + pracovní sešit	Jiná témata kreslená i fotografie	-	0	-	Ne	-
Lili a Vili ve světě prvouky 1 (Klett)	Učebnice	Fotografická + kreslené postavy	Není konkretizováno, Vánoce, advent i Nový rok pojaty spíše obecně	2	HV (neoznačeno přímo)	Ano	-

Lili a Vili ve světě prvouky 2 (Klett)	Učebnice	Fotografická	Sv. Mikuláš, Štědrý den, Boží hod vánoční, sv. Štěpán, Silvestr	2	nenabízí	Ano	-
Lili a Vili ve světě prvouky 3 (Klett)	Učebnice	Fotografická	Štědrý večer	pouze zmínka	nenabízí	Ano	-
Prvouka 1 (Nová škola Brno)	Pracovní učebnice	Kreslená + fotografie	Sv. Mikuláš, Štědrý den, Nový rok	5	AJ, ČJ, VV (neoznačeno přímo)	Ano	-
Prvouka 2 (Nová škola Brno)	Učebnice + pracovní sešit	Kreslená + fotografie	Štědrý den, Boží hod, sv. Štěpán	1+1	HV	Ano	-
Prvouka 3 (Nová škola Brno)	Učebnice + pracovní sešit	Jiná témata kresleně i fotograficky	-	0	-	Ano	-

5 Programy pro školy s tematikou Vánoc v Královéhradeckém kraji

V následující části své práce uvádím programy, které byly plánovány pro rok 2021. Informace jsem dále aktualizovala v listopadu a prosinci roku 2022 a uvedla změny, které u jednotlivých programů proběhly. Vzhledem k nepříznivé epidemické situaci byly některé z těchto programů zrušeny. Všechny níže uvedené akce se nicméně v drobných obměnách konají každý rok a je proto pravděpodobné, že bude možné je v následujících letech navštívit.

5.1 Advent

Místo: Muzeum východních Čech Hradec Králové

Časová dotace: 60-90 minut

Cena: 70 Kč/žák (cena stejná zůstala stejná i v roce 2022)

Odkaz na webové stránky:

https://www.muzeumhk.cz/images/programy_pro_i._stupe%C5%88_z%C5%A1_2022_-2023.pdf

Popis: Žáci se v rámci programu vedeného pracovníkem muzea dozvědí informace o adventu a jeho svátcích a vyzkouší si některé adventní tradice. Následně si vyrobí masku své oblíbené adventní postavy. Program je doporučený pro 3. ročník ZŠ.

5.2 Vánoce

Místo: Muzeum východních Čech Hradec Králové

Časová dotace: 60-90 minut

Cena: 70 Kč/žák (cena stejná jako v roce 2021)

Odkaz na webové stránky:

https://www.muzeumhk.cz/images/programy_pro_1._stupen_zs_2021-2022.pdf

Popis: Žáci se dozvědí informace o Vánocích, Štědrovečerní hostině a některých vánočních zvycích. Následně se zaměří na tradici betlémářství a sestaví živý betlém. Součástí programu je také zpívání koledy. Program je doporučený pro 3. ročník ZŠ.

5.3 Od podzimu do Vánoc

Místo: ateliér Hudebního divadla dětem

Časová dotace: 60 minut

Cena: 55 Kč/žák

Odkaz na webové stránky: <https://www.atelierhdd.cz/akce/>

Popis: Žáci jsou nejdříve slovně seznámeni se svátky v období podzimu a adventu. Následně si prohlédnou ilustrace Andrei Popprové. Demonstračně je ukázána výroba dýně z toaletního papíru, krepového papíru a větvičky a výroba adventního věnce. Sami si žáci ozdobí skleněnou ozdobu pomocí lepidla a třpytek.

5.4 Vánoce na zámku

Místo: Hrádek u Nechanic

Časová dotace: 50 minut

Cena: 80 Kč/žák (cena zůstala pro dětské návštěvníky nezměněná)

Odkaz na webové stránky: <https://www.zamek-hradekunechanic.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy/8445-vanoce-na-hradku-u-nechanic>

Popis: Žáci se zúčastní prohlídky vánočně vyzdobeného prvního okruhu. Dozvědí si informace o tradici vánočního stromku a obdarovávání, výzdobě, která se vyráběla v době adventu, ozdobách na vánočním stromku, koledování, betlémech a tradicích spojených se štědrovečerní večeří, adventními svátky i Štědrým dnem obecně. Prohlídka a množství informací se může lišit podle věku žáků. Po prohlídce je možné využít pracovní listy, které vznikly v rámci této diplomové práce.

5.5 Vánoce letem světem

Místo: zámek Karlova Koruna

Časová dotace: 50 minut

Cena: 80 Kč/žák

Odkaz na webové stránky: <https://www.karlovakoruna-zamek.cz/vanoce-letem-svetem/>

Popis: Žáci se zúčastní prohlídky zámku Karlova Koruna, během které se dozvědí, jak se slaví Vánoce v Čechách a dalších vybraných zemích. Je možné si také projít Ježíškovu cestu v zámeckém parku.

5.6 Advent za Schaumburgů na náchodském zámku

Místo: zámek Náchod

Časová dotace: 50 minut

Cena: 70 Kč/žák (v roce 2022 program pro základní školy zlevnil na cenu 60 Kč/žák)

Odkaz na webové stránky: <https://www.zamek-nachod.cz/cs/akce/7780-advent-za-schaumburgu-na-nachodskem-zamku>

Popis: Žáci se zúčastní prohlídky v prostorech vánočně vyzdobeného druhého okruhu. Dozvědí se, jak slavili svátky přední evropští aristokraté, informace o zvycích a tradicích a také o tom, jak trávili zimní období dětští členové rodu Schaumburgů.

5.7 Advent v Babiččině údolí a knížecí Vánoce na zámku v Ratibořicích

Místo: zámek Ratibořice

Časová dotace: 90 minut

Cena: 70 Kč/žák (zámek)+ 60 Kč/žák (Rudrův mlýn), v roce 2022 se prohlídky zámku nekonají, prohlídka Rudrova mlýna zlevnila na 40 Kč/žák)

Odkaz na webové stránky: <https://www.zamek-ratiborice.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy/30964-advent-v-babiccine-udoli-a-knizeci-vanoce-na-zamku-v-ratiboricich-akce-komponovany-porad>

<https://zamek-ratiborice.cz/cs/akce/89216-advent-v-babiccine-udoli> (2022)

Popis: Žáci navštíví komponovaný pořad – hranou prohlídku na zámku Ratibořice, při které se dozvědí o tom, jaké zvyky a tradice se dodržovaly na zámku v první polovině 19. století. Zámek budou provázet herci v podobě kněžny, úředníků a služebnictva. Prohlídku je možné spojit s návštěvou Rudrova mlýna, kde v období Adventu provází členové folklorního souboru Barunka a malý adventní trh v budově mandlu. Je také

možné nahlédnout do tzv. Babiččiny světničky na Starém bělidle, která je vyzdobená jako na Štědrý den.

V roce 2022 se vánoční prohlídky zámku neuskutečnily. Uskutečnil se pouze program v Rudrově mlýně, trhy a slavnostně nazdobená byla také „babiččina světnička“ na Starém bělidle.

5.8 Hraný příběh o původu Vánoc v interiérech zámku Potštejn

Místo: zámek Potštejn

Časová dotace: 90-120 minut

Cena: 185 Kč/žák, pro rok 2022 zatím neaktualizováno

Odkaz na webové stránky: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/zimni-skolni-vylet>

Popis: Vzdělávací vánoční program na zámku Potštejn má 4 na sebe navazující části. V první části se žáci zúčastní hrané prohlídky zámecký interiérů, během které budou putovat s andělem Arielem a dívkou Barunkou do Betléma. V této části se žáci dozvědí informace o vánočních zvycích, původu Vánoc a narození Ježíška. Ve druhé části budou žáci pohoštěni čajem a perníčky v zámecké kavárně. Třetí část programu spočívá v prohlídce betlému, který je v životní velikosti instalován v přízemí zámeckého areálu. V poslední části navštíví žáci výstavu hracích a pohyblivých stromků s vánoční tematikou ze soukromých sbírek pana Jindřicha Frohdeho. Díky tomu se žáci dozvědí informace také o tradiční vánoční výzdobě ve Spojených státech amerických a Velké Británii. Na závěr je možné si zakoupit drobné dárky v malém vánočním obchůdku.

6 Pracovní listy

6.1 Tvorba a obsah pracovních listů

Pracovní listy jsem vytvářela na podzim roku 2021. Mým cílem bylo vytvořit takové listy, ve kterých si žáci zopakují a upevní informace, které získali během vánoční prohlídky zámku Hrádku u Nechanic. Jejich obsahová stránka se proto odvíjela jednak od průvodcovského textu, který je nicméně tvořen pro běžné prohlídky s dospělými návštěvníky, ale především také ze zkušeností toho, co já i mí kolegové žákům jednotlivých ročníků prvního stupně ZŠ skutečně na prohlídce sdělujeme. Od 2. ročníku výše obsahují pracovní listy také část zaměřenou na čtení s porozuměním.

Texty pro čtení s porozuměním jsem se snažila vytvářet tak, aby byla dodržena historická fakta (například v textu pro 2. a 3. ročník se vyskytují skutečná jména dětí druhého majitele zámku Jana Nepomuka Františka Hraběte z Harrachu) a zároveň se text vztahoval k období Vánoc ve druhé polovině 19. století a místům, která se v zámku, vesnici Hrádek či jejich blízkém okolí skutečně nachází.

6.2 Realizace a reflexe práce s pracovními listy ve školách

Pracovní listy byly původně připravovány již pro akci Vánoce na zámku již v roce 2021, s čímž byl spojen i záměr jejich vyhodnocování pomocí dotazníku pro učitele. Za tímto účelem také začaly být šířeny prostřednictvím e-mailu do základních škol a měly být zveřejněny na oficiálních webových stránkách zámku. Vzhledem k tomu, že kvůli špatné epidemiologické situaci byla akce Vánoce na zámku v daném roce zrušena, přesunula jsem samotnou práci s pracovními listy do konkrétních tříd na dvou základních školách – 2.A a 4.A ZŠ Mandysova v Hradci Králové a 1., 3.A, 3.B a 5. třídě na ZŠ Libčany.

Na ZŠ Mandysova jsem měla možnost práci se třídou k tématu Vánoc sama vést. V případě druhé třídy jsem proto třetí stránku pracovních listů zařadila do hodiny čtení. Před samotnou prací s textem jsem se dětí zeptala na to, kdo podle nich dříve žil na zámcích. Po jejich odpovědích (král, královna, princezna, šašek, služka) jsem žáky seznámila ještě s pojmy hrabě, hraběnka, komtesa, kníže a kněžna. Čtení s porozuměním jsme si následně promítli pomocí vizualizéru na interaktivní tabuli a pojmenovali postavy, které se objevují ve cvičení, které s textem souvisí. Následně žáci samostatně pracovali.

Reflexe čtení s porozuměním pro 2. ročník: Většina žáků zvládla úkol zaměřený na čtení s porozuměním bez chyb nebo pouze s jedním prohozením mezi postavami. Jako

poměrně důležité se ukázalo pro děti správné pochopení přiřazení jména postavy k obrázku, který ji měl představovat. Díky tomu, že jsem žákům postavy na pracovním listě předem ústně pojmenovala, zvládla většina žáků vyplňování již bez dalších rad. I tak si ale některé děti přiřazení, který obrázek představuje danou postavu, nepamatovaly a potřebovaly se na to znovu zeptat, což by z mého pohledu mohlo samostatnou práci nevhodným způsobem komplikovat. V upravené verzi pracovních listů jsem se proto rozhodla toto reflektovat a jména k obrázkům připsat. Po zhodnocení hodiny se žáky ve třídě a diskuzi s třídní učitelkou této třídy Mgr. Ivankou Hartmanovou jsem dospěla k závěru, že celkově byl text pro většinu žáků spíše jednoduchý. Na její radu jsem se proto rozhodla sjednotit čtení s porozuměním pro 2. a 3. ročník a využít i pro druháky náročnější variantu textu původně mnou určenou pouze pro 3. ročník. Variantu využitou v této hodině bych nicméně chtěla zachovat a učitelé ji budou moci využít například pro žáky se specifickými poruchami učení či jinými speciálními potřebami, pro které by byl nový text příliš složitý.

Samostatně později proběhla hodina, během které jsme vyplnili první dvě strany pracovních listů. Cíle této hodiny jsem stanovila následovně: Žák pojmenuje adventní ozdoby - zahrádku, svícen a svět. Žák roztřídí věci podle toho, zda je koledníci dříve o Vánocích běžně dostávali či nikoliv. Žák spolupracuje a diskutuje v malé skupině, zdůvodní svůj názor, proč danou věc koledníci dostat (ne)mohli. Žák pojmenuje základní postavičky v betlémě (Ježíšek, Marie, Josef). Žák porovná tradiční vánoční zvyky s oslavou Vánoc ve svém domově.

Ve 4. ročníku jsme se pracovním listům věnovali dvě vyučovací hodiny. V první hodině jsem žákům vysvětlila, proč se Vánocemi zabýváme, a objasnila, že pracovní listy píšou v rámci diplomové práce i jak se s nimi bude dále nakládat. Pro navození vánoční atmosféry jsme už před příchodem dětí zhasly spolu s jejich třídní učitelkou hlavní světla, a naopak rozsvítily vánoční světýlka, která ve třídě navodila vánoční atmosféru. Následně jsme se přesunuli do kroužku, abychom si ukázali věštění s hrnečky. Překvapilo mě, že i přesto, že se žáci neúčastnili prohlídky, velkou část informací z pracovních listů už znali. Matoucí byla pro děti otázka číslo 6 v tajence, kterou jsem pro finální podobu pracovních listů následně upravila. Jako zřejmě nejtěžší úkol, kde také byly mezi žáky značné rozdíly v rychlosti i kvalitě zpracování, se ukázalo dokončování textu. Náročné bylo pro děti především se psaním začít. Celkově byly pracovní listy hodnoceny pozitivně, úkoly

nejdou svou náročností vždy na stejné úrovni, což nicméně dává prostor uspět i slabším žákům, i proto jsem se rozhodla i jednodušší cvičení v pracovních listech ponechat.

Základní škola Libčany mi s ohledem na epidemiologickou situaci neumožnila pracovní listy testovat osobně, domluvili jsme se ale na jejich předání a vyplnění bez mé přítomnosti. Po otestování mi tato škola poskytla jak vyplněné listy, tak i zpětnou vazbu v podobě odpovědí v dotazníku pro učitele. Tři ze čtyř učitelů následně ohodnotily pracovní listy čtyřmi hvězdičkami z pěti, jedna paní učitelka zvolila hodnocení čtyřmi hvězdami. Tato paní učitelka dále v dotazníku zaškrtnula, že se jí dvě cvičení zdají spíše jednoduchá a dvě dokonce příliš jednoduchá, což je hodnocení, které se zároveň poměrně výrazně odlišovalo od hodnocení paní učitelky z paralelní třídy.

6.3 Realizace práce s pracovními listy v rámci skautského oddílu

Mimo školní prostředí jsem pracovní listy otestovala také v rámci jednodenní akce s názvem „Vánočka“ pro členky v oddílu světlušek skautského střediska Střela Stěžery. Akce se zúčastnilo 9 dívek ve věkovém rozmezí 7-9 let (z toho jedna musela předčasně odjet kvůli nevolnosti). S touto skupinou jsem měla možnost využít poměrně velkého množství času, a tak si děti před samotným vyplňováním pracovních listů vyráběly své vlastní svícný, vyzkoušely si rozkrajování jablka, házení pantoflem, svatoondřejské věštění s hrnečky i pouštění lodiček, které si samy vyrobily ze skořápek ořechů. Pracovní listy jsme z časových důvodů vyplňovaly před odjezdem na (pro veřejnost v té době uzavřený) zámek. Slečny měly možnost při jejich vyplňování částečně spolupracovat – zeptat se svých kamarádek a zřejmě i díky tomu zvládly všechny vyplnit úkoly bez jakýchkoliv problémů. Celkově vidím tento způsob práce s pracovními listy velmi pozitivně. Dostatek času umožňoval dětem si tradice lépe vyzkoušet, a proto si dokážu i v budoucnu představit, že školy využijí tento materiál i v rámci celodenního (případně i vícedenního projektu).

6.4 Příprava hodiny

Škola: ZŠ Mandysova

Třída: 2. A

Třídní učitelka: Mgr. Ivanka Hartmanová

Počet dětí: 26

Předmět: prvouka

Datum: 2. prosince 2021

Téma: Vánoce

Cíl: Žák pojmenuje adventní ozdoby – zahrádku, svícen a svět. Žák roztrídí věci podle toho, zda je koledníci dříve o Vánocích běžně dostávali či nikoliv. Žák spolupracuje a diskutuje v malé skupině, spolu se svými spolužáky zdůvodní svůj názor. Žák pojmenuje základní postavičky v betlémě (Ježíšek, Marie, Josef). Žák porovná tradiční vánoční zvyky s oslavou Vánoc ve svém domově.

10:00-10:03 Motivace

Moji milí zachránci,

moc Vám děkuji, že jste mě vysvobodili od únosců. Díky tomu teď mohu strávit Vánoce se svou rodinou. U nás doma máme na Vánoce spoustu různých zvyků, a tak Vám posílám pracovní listy, kde se dozvíte o tom, jaké ozdoby vyrábíme v době adventu, jaké postavičky nikdy nechybí v našem betlémě, i co jsme dostávali s bráchou na koledě jako malí kluci.

Váš Vilém Třešnička

10:03-10:10 Přesun do kroužku, ukázka „věštění s hrnečky“, diskuze o tom, kdo měl svátek minulý a tento týden (Kateřina, Ondřej, Barbora, Mikuláš) a čím jsou tyto dny speciální.

10:10-10:13 Každá dvojice/trojice dostane jeden obrázek. Úkolem bude se v této malé skupině domluvit, jestli si myslí, že danou věc dříve (před 150 lety – v době, kdy naše praprababičky byly malé holky) koledníci na Vánoce dostávali, nebo ne. Následně svou věc každá trojice představí ostatním.

10:14-10:15 Ukázka rozkrojeného jablka, fotografie adventního věnce s fialovými svíčkami (+ vysvětlení proč jsou fialové) a fotografie nohou stolu svázanými řetězy.

10:15-10:25 Vyplňování cvičení 2 a 3 v pracovním listu, společná kontrola.

10:25-10:30 Společné vyplnění cvičení 1, porovnání podoby s druhým významem názvu těchto ozdob (v případě zahrádky a světa).

10:30-10:40 Pojmenování postaviček v betlémě, dokreslování postav v PL – cvičení 4.

10:40-10:45 Otázky k reflexi pro žáky

- Dozvěděl ses dnes něco nového? Která informace pro tebe byla nová?
- Dokázal/a by si už sám/sama pojmenovat adventní ozdoby, které jsme si dnes ukázali? Dokázala by si pojmenovat tři nejdůležitější postavičky v Betlémě?
- Shodují se dřívější zvyky s tím, jak slavíte doma Vánoce dnes? Co je jiné/stejné?
- Je něco, co by tě o Vánocích ještě zajímalo?

Reflexe hodiny

V hodině byly zcela naplněny cíle, že žák pojmenuje dané adventní ozdoby, problém v naplnění cíle jsem neshledala ani v třídění věcí, které koledníci dříve dostávali a ani v pojmenovávání základních postaviček z Betléma. Cíl nebyl zcela naplněn v případě diskuze v malé skupině, protože ta byla nakonec poměrně krátká a zapojily se pouze některé děti (jiné byly v diskuzi spíše pasivní). Cíl, že žák porovná vánoční tradice s oslavou Vánoc ve svém domově, byl ověřen pouze u části dětí, neboť se v mluvení nevystřídali všichni.

Potenciál pro zlepšení hodiny vidím například v lepším propojení na multikulturní výchovu, kdy se dalo po domluvě využít i možnosti představení podobných oslav v zimním období žáky z odlišného kulturního prostředí či žáky cizinci.

6.5 Příprava hodiny

Škola: ZŠ Mandysova

Třída: 4. A

Třídní učitelka: Mgr. Kateřina Koutná

Počet dětí: cca 20

Předmět: prvouka

Datum: 10. prosince 2021

Téma: Vánoce

Cíl: Žák pojmenuje adventní ozdoby – zahrádku, svícen, třesolku, svět, slunce a certli. Žák přiřadí jednotlivé zvyky k adventním svátkům. Žák čte s porozuměním, dopíše závěr neukončeného textu. Žák naslouchá svým spolužákům při prezentaci jejich práce (dopsaného závěru příběhu). Žák porovná své řešení se řešením spolužáka, v případě rozdílných řešení věcně diskutuje ve dvojici. Žák získává povědomí o méně známých tradicích (věštění s hrnečky), dokáže vysvětlit, jak věštění probíhalo.

8:00-8:03 Motivace, vysvětlení, co budeme dělat a v čem mi pomůže, když pracovní listy vyplní. Osvětlení, že podle toho, jak se jim s listy bude pracovat, je upravím pro další stovky dětí, které je použijí příští rok.

8:03-8:10 Přesun do kroužku, ukázka „věštění s hrnečky“, diskuze o tom, kdo měl svátek minulý a tento týden (Kateřina, Ondřej, Barbora, Mikuláš) a co je pro tyto svátky typické.

8:10-8:15 Vyplnění cvičení 2 a 3, společná kontrola

8:15-8:25 Společná práce se cvičením 4 – nejdříve nechám žáky pojmenovat to, co sami poznají, následně jim představím a promítnu obrázky méně známých ozdob (zahrádky, světa, třesolky, slunce a certle). Samostatně vyhledají slova v osmisměrce, vyškrtají a prozradíme tajenku.

8:25-8:40 Žáci si samostatně přečtou příběh a domyslí jeho závěr (cvičení 5)

8:40-8:45 Kdo je se závěrem textu hotový, dá své dílo přečíst spolužákovi.

8:55-9:05 Přečtení několika různých závěrů od žáků

9:05-9:15 Vylustění/doplnění křížovky a dokreslení věcí do košíčku, porovnání se spolužákem.

9:15-9:20 Soutěž/tipovačka na první straně, prozrazení správného řešení.

9:20-9:25 Otázky k reflexi pro žáky

- Co jste se dozvěděli nového?
- Co už jste znali a věděli?
- Dodržujete některé vánoční zvyky i u Vás doma?
- Který úkol Vám přišel nejtěžší?
- Ověření dosažení cílů pomocí otázek

- Na který svátek se „věštilo s hrnečky“ a jak věštění probíhalo?
- Které adventní svátky znáš? Co je typické pro svátek svaté Barbory? Co je typické pro svátek svatého Mikuláše,...

Reflexe hodiny

Ze stanovených cílů zvládli všichni žáci bez pochyb naplnit cíl přiřadit jednotlivé zvyky k adventním svátkům. Problém nenastal ani u cíle naslouchání ostatním spolužákům během představování svých textů a všichni žáci, kterých jsem se dotázala, zvládli vysvětlit věštění s hrnečky, jakožto další ze stanovených cílů. Pouze u části žáků byl naplněn cíl dopsání neukončeného textu (respektive všichni příběh nějakým způsobem dokončili, ale kvalita práce byla u jednotlivých dětí velmi rozdílná, v některých případech dokázali žáci napsat pouze jednu větu a dokončení příběhu tak nebylo úplné). Na základě tohoto faktu poté nebyla ve všech dvojicích příliš věcná ani diskuze k dopsaným textům ve dvojici.

Oproti původnímu plánu se čas realizace hodiny protáhl (s touto možností však bylo částečně počítáno), poměrně dlouhou dobu zabralo zejména dopisování závěrů příběhu a jejich prezentování. V hodině panovala velmi příjemná atmosféra. Většinu žáků téma zaujalo, ptali se na doplňující dotazy a díky zkušenosti s tématem z loňského roku, kdy si vánoční tradice zkoušeli se svou třídní paní učitelkou, dokázali řadu témat i sami propojovat a vysvětlovat.

6.6 Využití a distribuce pracovních listů

Na podzim 2022 byly pracovní listy poprvé využity školami a školními družinami, které se na Hrádku u Nechanic zúčastnily vánočních prohlídek. Všechny mou vytvořené pracovní listy jsou zdarma ke stažení na webových stránkách zámku v sekci Pro školy <https://zamek-hradekunechanic.cz/cs/pro-skoly/pracovni-listy-vanoce> . Spolu se vzorovým řešením jsem pracovní listy rozeslala ředitelům škol s prosbou o předání učitelům tříd, které se programu měly v daném roce zúčastnit. Ze tří škol jsem následně obdržela k pracovním listům zpětnou vazbu (z toho dvě v podobě vyplněného elektronického dotazníku a jednu v podobě krátkého e-mailu), z nichž všem bylo zadání pracovních listů srozumitelné, využili všechny části pracovních listů a nenavrhují žádné úpravy. V jednom případě bylo ve zpětné vazbě zaškrtnuto, že by o uvítali i prodlouženou verzi, nicméně všechny školy by pracovní listy využily v případě účasti na tomto programu znovu.

Pro příští rok zvažujeme dostupnost pracovních listů také na zámecké pokladně, kde by si je mohli za drobný poplatek (pokrývající náklady na jejich tisk) zakoupit i zájemci z řad veřejnosti.

6.7 Metodika pracovních listů

Všechny pracovní listy vytvořené k programu Vánoce na zámku vychází z prohlídky, kterou děti na Hrádku u Nechanic absolvují, proto by jejich znalostní část měla být vyplňována co nejdříve po návštěvě programu (ideálně ten samý den po návratu do školy či v den nejbližší následující). Část věnovaná čtení s porozuměním není bezprostředně navázána na znalost informací z prohlídky a je tedy možné ji vyplnit jak před, tak i po návštěvě zámku.

6.7.1 Pracovní listy pro 1. ročník ZŠ

Pracovní list pro 1. ročník nepředpokládá (na rozdíl od variant pro starší děti) znalost čtení, k jeho správnému vyplnění je ale třeba dětem zadání přečíst.

V prvním cvičení děti zapíšou symbol fajfky či křížku do prázdného čtverečku pod obrázkem. Při kontrole je vhodné nechat děti zdůvodnit, proč nemohla být elektrická světélka použita.

U druhého úkolu by žákům mělo být zdůrazněno, že slovní spojení “správné barvy” vychází z informací zmíněných na prohlídce, tedy, že svíčky bývaly tradičně fialové, kruhová část adventního věnce zelená.

Ve třetím cvičení je po průchodu bludištěm možné znovu připomenout název zámku, který děti navštívily (například otázkou “Co vidíte na obrázku, kam koledník došel?”), je také možné vrátit se k rozlišení hradu a zámku z úvodu prohlídky.

Obdobně jako u prvního cvičení, je i u kroužkování věcí v koledníkově košíku vhodné s dětmi po splnění úkolu probrat důvody, proč dané věci koledníci nedostávali a nechat děti argumentovat.

Dokreslování betlému poté umožňuje hovořit více o postavách, které přinášely Ježíškovi dary, ale je možné se zaměřit jen na hlavní trojici – Marii, Josefa a Ježíška.

6.7.2 Pracovní listy pro 2.-3. ročník ZŠ

První dvě strany pracovních listů pro 2.-3. ročník jsou navrženy tak, aby je bylo možné žákům zadat i jako samostatnou práci. U cvičení 2 je alternativně možné věty rozstříhat,

umístit na různá místa ve třídě nebo na chodbě a následně nechat žáky lístečky obcházet a správné odpovědi/smajlíky zapisovat například na tabulku nebo do sešitu.

Situaci ze cvičení 3 je možné nechat žáky experimentálně vyzkoušet tak, že si ve třídě připravíte hrnečky a demonstrativně či skupinově si na věštění zahrají.

Čtení s porozuměním je připraveno ve dvou verzích pro zdatnější a méně zdatné čtenáře. Přestože původní záměr byl využít kratší text ve druhém ročníku a delší pro ročník třetí, je možné nabídnout v každé třídě obě varianty, ze kterých si žáci zvolí buď samostatně podle vlastního odhadu, nebo přiměřenou úroveň textu zvolí učitel. Při navrhování nadpisu příběhu by měly být uznány všechny varianty, které odpovídají jeho obsahu.

6.7.3 Pracovní listy pro 4.-5. ročník ZŠ

Na rozdíl od verzí pracovních listů pro mladší děti, obsahuje tato varianta stranu s kvízem, která je určena k vyplnění ideálně ještě před návratem do školy – například v autobuse či zámecké kuchyni po prohlídce zámku.

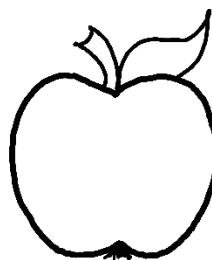
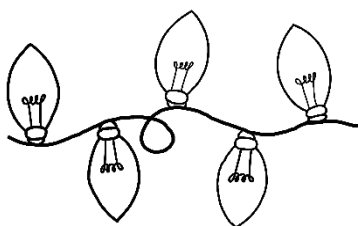
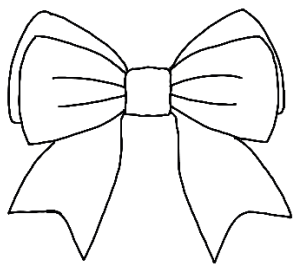
Při vyplňování cvičení tři může být vhodné dětem věštění z hrnečků demonstrativně ukázat, nebo je nechat si tuto aktivitu ve skupině vyzkoušet. Při práci na úkolu s číslem čtyři je vhodné nejdříve správně doplnit názvy všech obrázků, společně provést kontrolu a až poté nechat děti vyhledávat slova v osmisměrce.

V případě, že žáci vymýšlí závěr příběhu, který předtím přečetli, poprvé, může být vhodné nechat je pracovat ve skupině nebo nechat přednést možné pokračování jako ústní projev. Vybrané práce můžeme nechat žáky přečíst nahlas. Při doplňování křížovky by žáci měli mít možnost se k textu vracet, do tajenky píšou vždy stejnou variantu slova (a jeho skloňování), jakou by doplnili do věty s příslušným číslem.

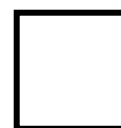
Vánoce na zámku Hrádek u Nechanic

PRACOVNÍ LISTY PRO 1. ROČNÍK ZŠ

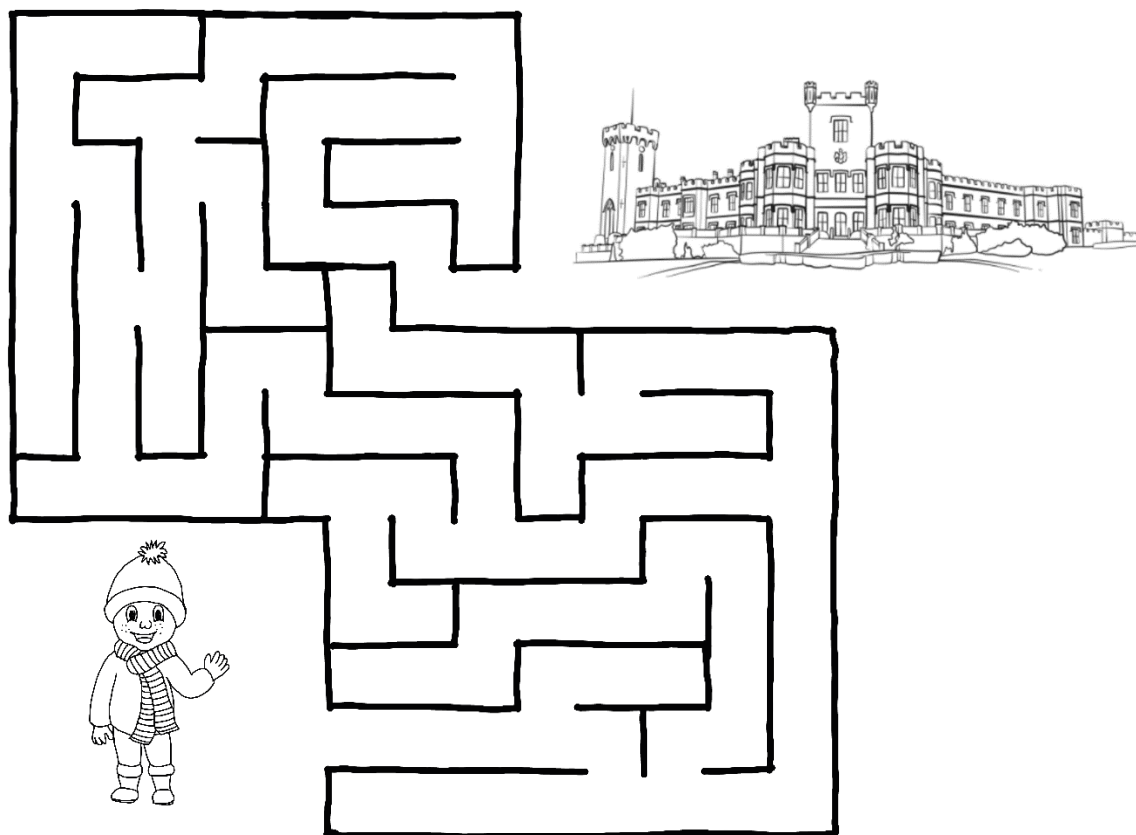
1) Vyber, kterými ozdobami zdobili lidé dříve své vánoční stromečky. U ozdob, které použít mohli, udělej fajfku. U ozdobiček, které použít nemohli, udělej křížek.

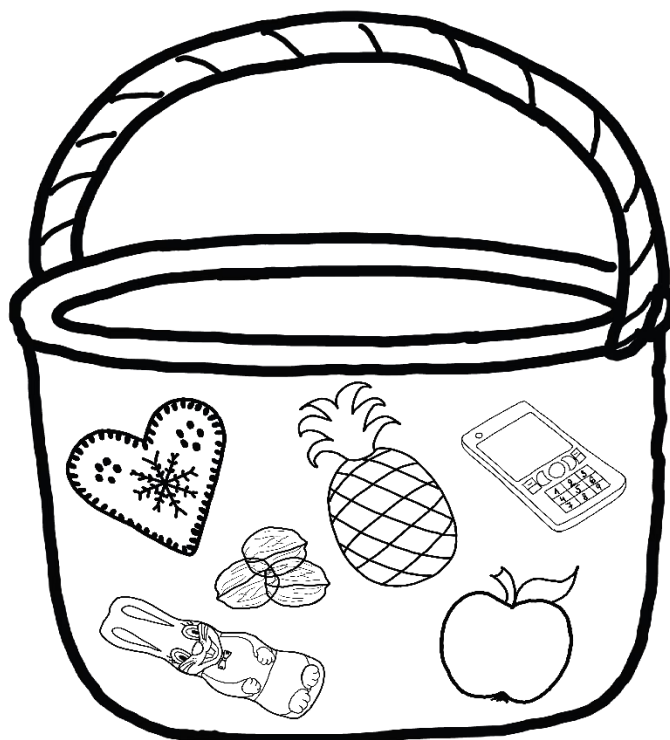
2) Vybarvi správnými barvami adventní věnec a svíčky. Spočítej, kolik svíček je na adventním věnci a číslo zapiš do okénka.

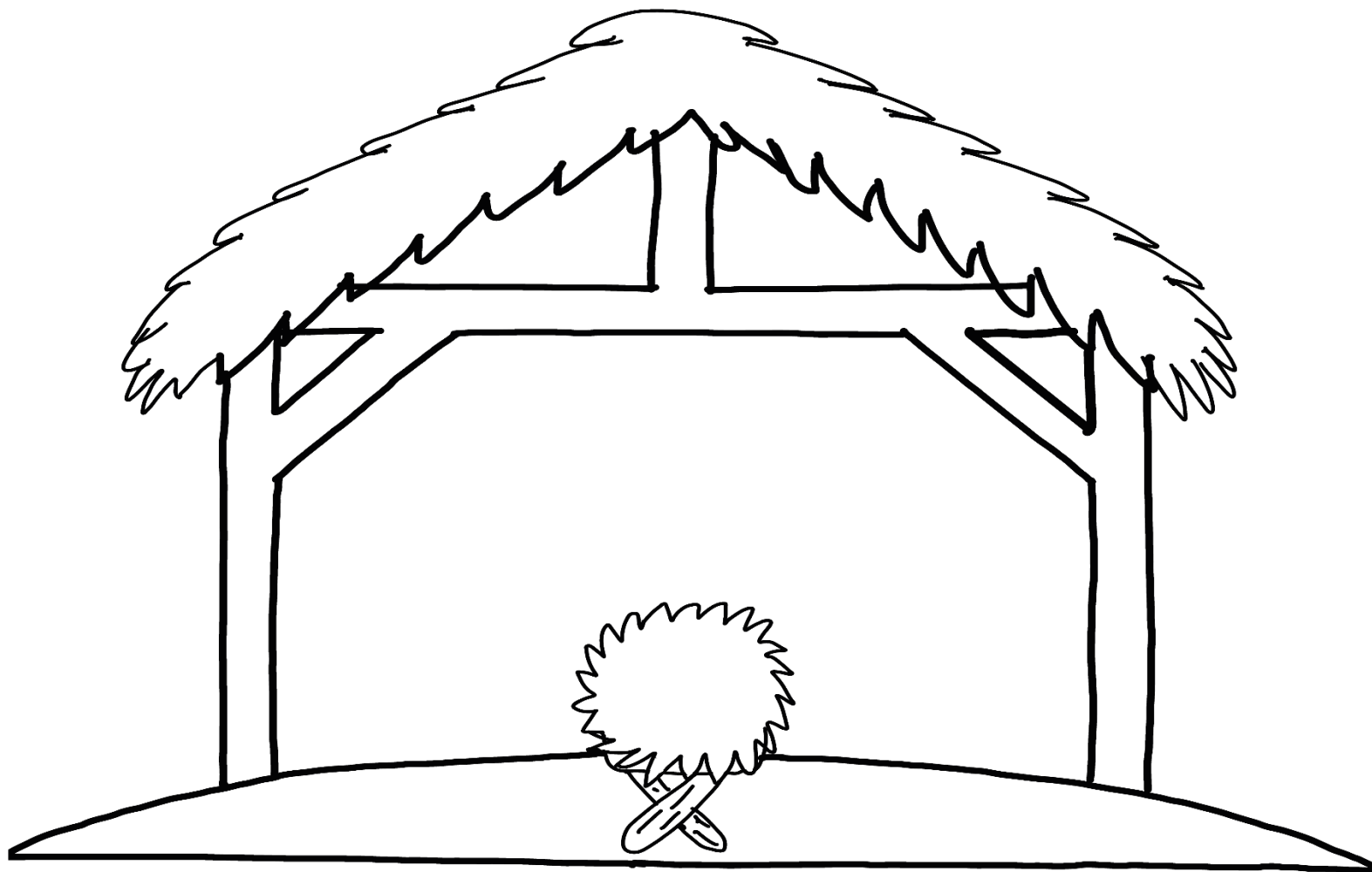
3) Koledník se ztratil a nemůže najít cestu k zámku. Pomůžeš mu? Vyznač pastelkou správnou cestu bludištěm.

4) Do koledníkova košíčku se nám zamíchaly i věci, které do něj nepatří. Najdi je a červeně zakroužkuj.

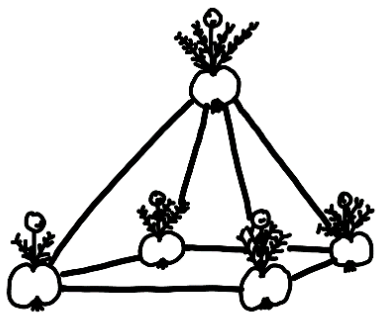
5) Vánoce se blíží, a tak je načase postavit betlém. Vzpomeň si na nejdůležitější postavičky a figurky dokresli.

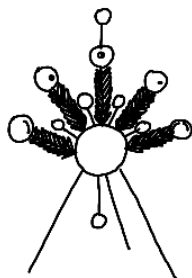
Vánoce na zámku Hrádek u Nechanic

PRACOVNÍ LIST PRO 2.-3. ROČNÍK ZŠ

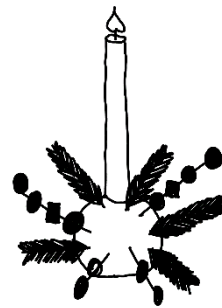
1) Napiš k adventním a vánočním ozdobám jejich názvy.

Z _ H _ _ D _ A

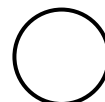
S _ _ T

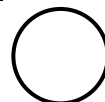
S _ _ C _ N

2) Popletený Honza si dnes na prohlídce dělal poznámky. Udělal v nich ale spoustu chyb. Přečti si věty, které napsal. U těch, které si zapsal správně, udělej usměvavého smajlíka, tam, kde udělal chybu, nakresli smutného smajlíka.

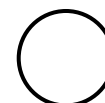
Advent začíná 1. září.

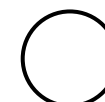
Svíčky na adventním věnci měly vždy zelenou barvu.

Nohy stolu se na Štědrý den svazovaly řetězy.

Na svátek svaté Barbory se chodily řezat větvičky z třešně.

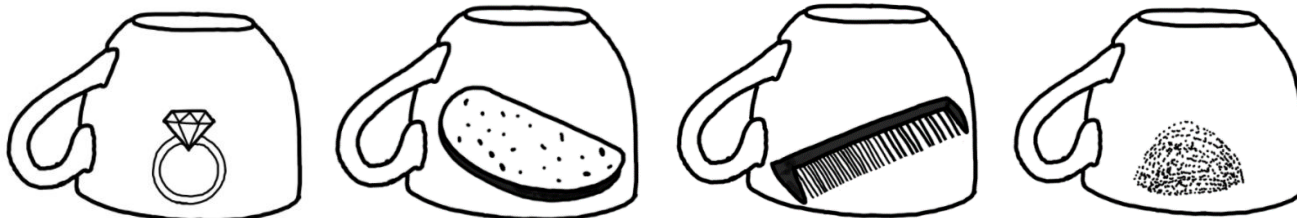
Když najdeme v rozkrojeném jablíčku hvězdičku, znamená to, že budeme zdraví.

Za koledování dostávaly děti mobilní telefony, čokoládu a autíčka.

3) Na svátek svatého Ondřeje se věštilo s hrnečky, pod kterými se schovával kousek chleba, hlína, hřeben a prstýnek. Dokážeš přiřadit, co která z věcí znamenala?

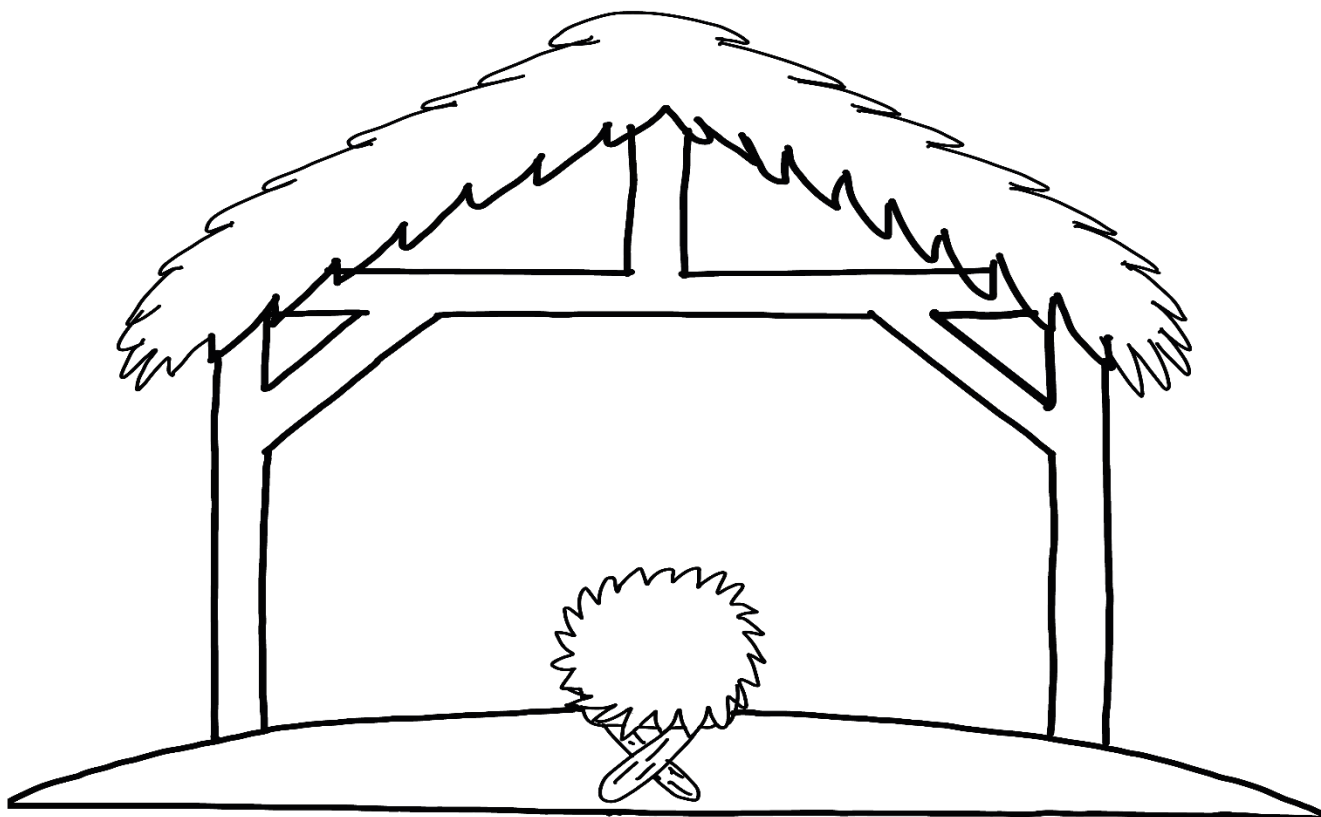
SVATBA

SMRT

BOHATSTVÍ

NEMOC

4) Nakresli do betléma chybějící postavičky. Jména třech nejdůležitějších zapiš do rámečků pod obrázkem.

5) Pozorně si přečti příběh. Potom vymysli, jaký by mohl mít nadpis a napiš ho na prázdný řádek.

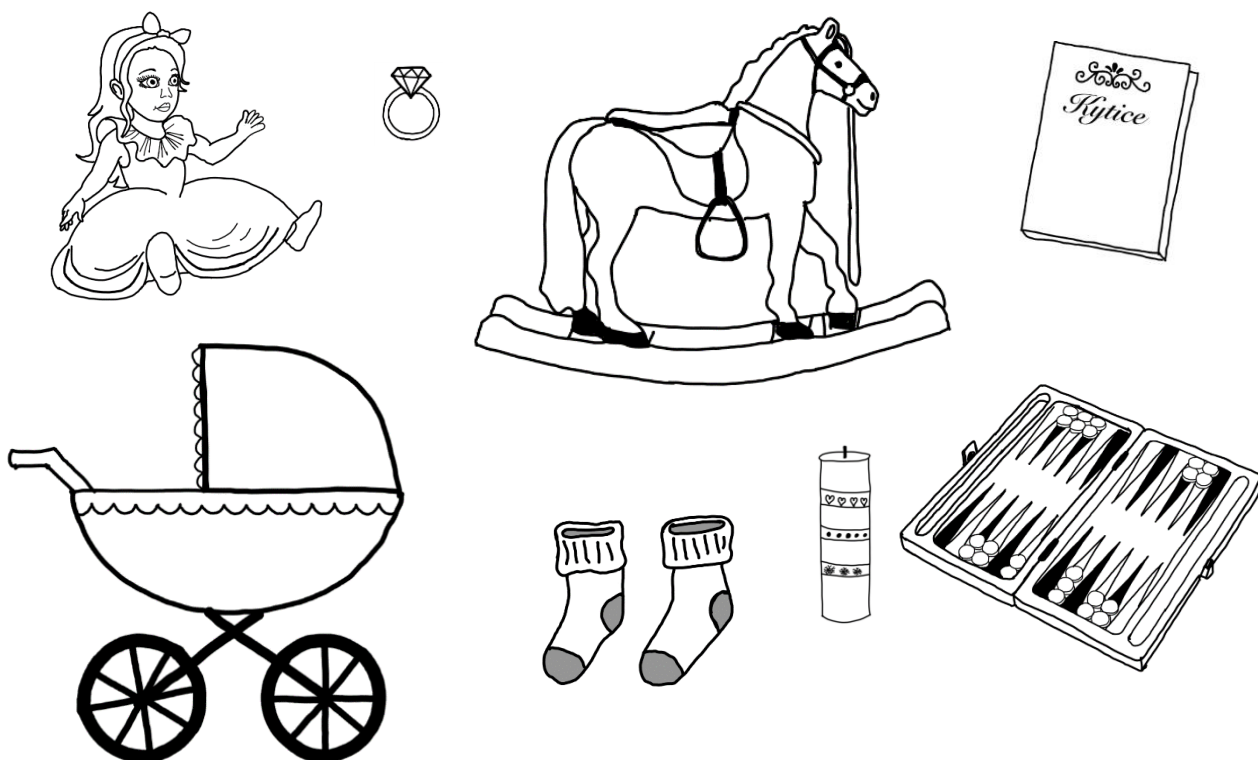

Karel a Anička se dnešního večera nemohli dočkat. Když nastal čas večeře, ustrojili se co nejrychleji do svých svátečních šatů a vydali se k zámecké jídelně. „Myslíš, že tu panenku dostanu?“ ptala se Anička nejistě Káji, když procházeli kolem stromečku, pod kterým zatím ještě nebyly žádné dárky. „A proč by ne?“ odpověděl jí sebejistě starší bráška, ale bylo vidět, že si tím, zda byli dost hodní, není moc jistý.

Večeře rychle utíkala a služebnictvo jim nosilo jeden chod za druhým. Když konečně všichni dojedli, ozvalo se ze zlatého sálu tiché zacinkání.

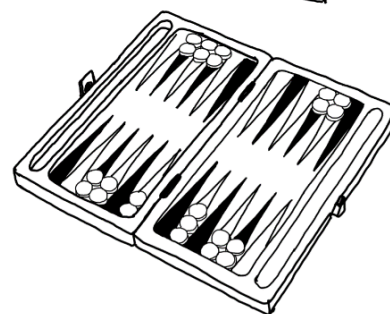
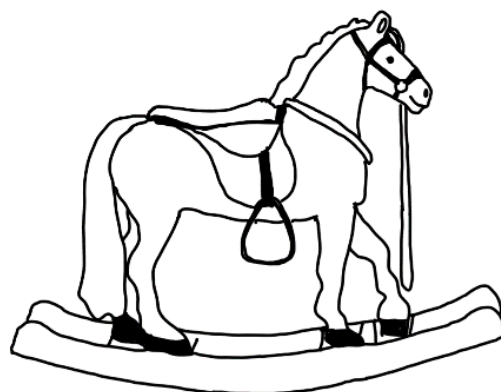
„Ježíšek přišel!“ zajásaly děti a dřív, než jim k tomu dal tatínek svolení, rozeběhly se podívat, jestli se pod stromečkem objevily nějaké dárky. Byly tam. Panenka pro Aničku, desková hra pro Káju, veliká kniha pro pana hraběte a krásný prsten pro paní hraběnkou. Dokonce i malý Ota dostal dárek – houpacího koníka.

6) Zakroužkuj, které dárky se objevily pod stromečkem.

5) Přečti si příběh a poté spoj postavy s dárkem, který dostaly.

Dnes je Štědrý den. Ve zlatém sále stojí velký stromeček. Pod stromečkem jsou dárky pro děti i dospělé. Kája dostal deskovou hru a Anička krásnou panenku. Paní hraběnka rozbaluje svůj nový prsten s velkým drahokamem. Pan hrabě má radost, protože dostal novou knihu. I malý Ota měl pod stromečkem dárek – houpacího koníka.

Vánoce na zámku Hrádek u Nechanic

PRACOVNÍ LISTY PRO 4.-5. ROČNÍK ZŠ

1) Zakroužkuj správné odpovědi a písmenka vedle nich zapiš do tajenky na spodní části této stránky.

1) Arnošt Vojtěch hrabě z Harrachu byl:

- a) voják **N**   b) arcibiskup **F**   c) český král **L**

2) První písemná zmínka o ozdobeném stromečku je z městské kroniky:

- a) pražské **A**   b) londýnské **O**   c) brémské **I**

3) Advent začíná první neděli po svátku:

- a) svaté Kateřiny **S**   b) svaté Lucie **R**   c) svaté Kláry **K**

4) Které jídlo se při večeři podávalo jako první?

- a) kapr s bramborovým salátem **B**   c) vánočka **O**
b) oplatky s medem **C**

5) Z jakého stromu se řezou větvíčky „Barborky“?

- a) z třešně **H**   b) z lípy **E**   c) z jabloně **T**

6) Který kov se na Štědrý den lije do vody?

- a) ocel **N**   b) měď **R**   c) olovo **E**

7) Co to jsou boží milosti?

- a) sladké pečivo/cukroví **R**   c) dřevěné výrobky **T**
b) druh ovoce **Ý**

Architekt, který měl na starost výstavbu zámku se

jmenoval Karel

--	--	--	--	--	--	--	--

.

2) Vybarvi stejnou barvou adventní svátky s jejich datem a tím, co se v tento svátek obvykle dělo.

30. listopadu

sv. Lucie

Řezaly se větvíčky z třešní „Barborky“, horníci v dolech rozsvěceli Barborčino světlo.

4. prosince

sv. Mikuláš

Neprovdané dívky „čarovaly o ženicha“, nahlíželo se do budoucnosti pomocí věštění s hrnečky.

6. prosince

sv. Barbora

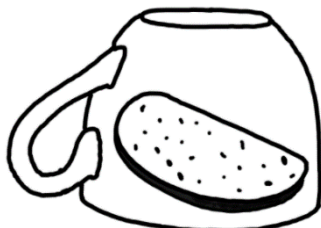
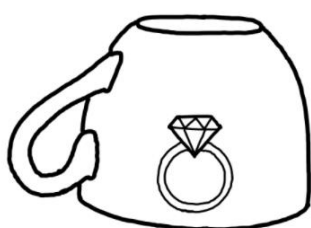
Domy obcházely ženy v bílých pláštích „Lucky“ a husí peroutkou dělaly nad ohněm tři křížky.

13. prosince

sv. Ondřej

V podvečer obcházel město průvod s andělem, Mikulášem a čerty, konaly se trhy, kde se prodávalo pečivo z marcipánového těsta.

3) Na svátek svatého Ondřeje se věštilo s hrnečky, pod kterými se schovával kousek chleba, hlína, hřeben a prstýnek. Dokážeš přiřadit, co která z věcí znamenala?

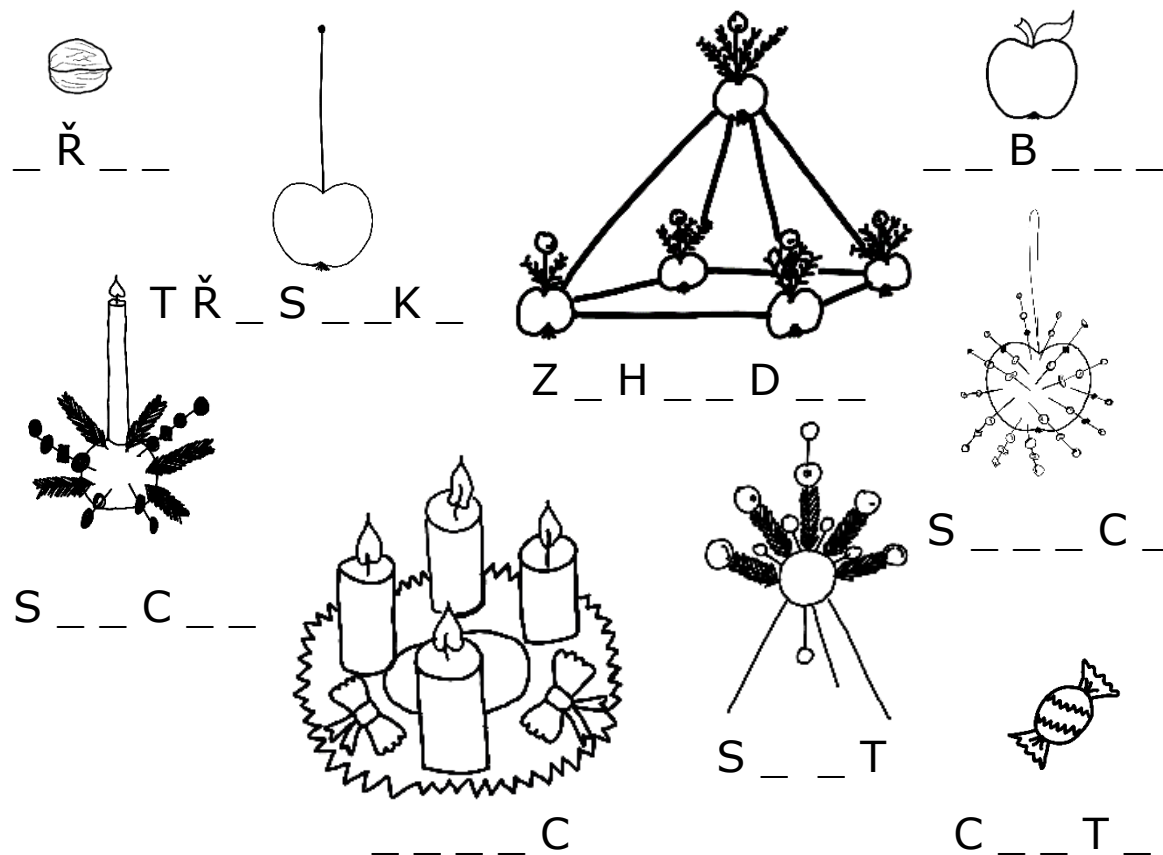
SVATBA

SMRT

BOHATSTVÍ

NEMOC

4) Pojmenuj věci a ozdoby na obrázcích. Doplněná slova najdi a vyškrtej v osmisměrce. Z písmen, která v osmisměrce zbydou, doplň větu ve spodní části stránky.

A	K	N	E	C	Í	V	S
K	K	E	R	A	K	C	O
D	S	L	U	N	C	E	K
Á	O	T	O	N	O	N	L
R	CH	R	T	S	Š	Ě	B
H	A	E	L	Ě	E	V	A
A	Y	C	Ř	Ž	V	Ř	J
Z	N	Í	C	O	I	S	T

Hrabě Jan Harrach, kterému Hrádek dříve také patřil, se jako jedna z postav objevuje ve filmu _ _ _ _ _ _ _ _ _ _

Jak šli chlapci na koledu

Honza s Jakubem se dnešního rána nemohli dočkat. Byl svátek svatého Štěpána, a to znamenalo, že dnes půjdou koledovat. „Už můžeme?“ ptali se netrpělivě maminky, jen co zakokrhá kohout. „Až po snídani!“ zadržela maminka chlapce, a Ti tak snědli krajíc chleba s tvarohem rychleji než kdy dříve. Ještě aby ne. Vesnička Hrádek sice nebyla žádné velkoměsto, ale když chcete obcházet každou chalupu, přeci jen vám to chvíli zabere.

Den oběma hochům rychle ubíhal, postupně prošli všechny chalupy a jejich košíčky se plnily všelijakými dobrotami. Pan hospodský dal každému koledníkovi perníček, v chalupě obuvníka na ně zase čekala hrst ořechů, u hajných měli jako každý rok připravené pro koledníky boží milosti a manželka podkoního odměnila děti za koledu krásnými červenými jablíčky.

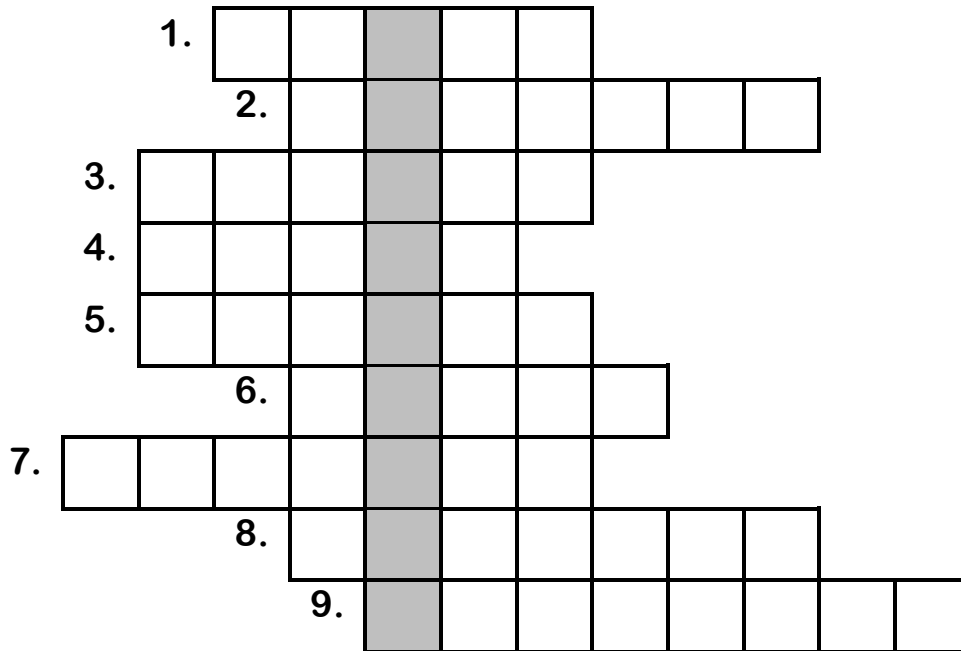
Poslední místo, které jim zbývalo, byl zámek. „Myslíš, že tam máme jít?“ podíval se Jakub nejistě na Honzu. „Pan hrabě tu nyní stejně určitě není. Odjel hned, co skončily hony, a zimu teď tráví určitě někde ve městě.“ „To máš sice pravdu, ale pan správce neodjel, musí se přeci o zámek starat. A jeho žena pro nás dozajista také bude mít něco dobrého.“

A tak pokračovali dál, až dorazili ke strážnímu domku. „Kampak, kampak?“ zavolal na chlapce hlídač hned, co je spatřil....

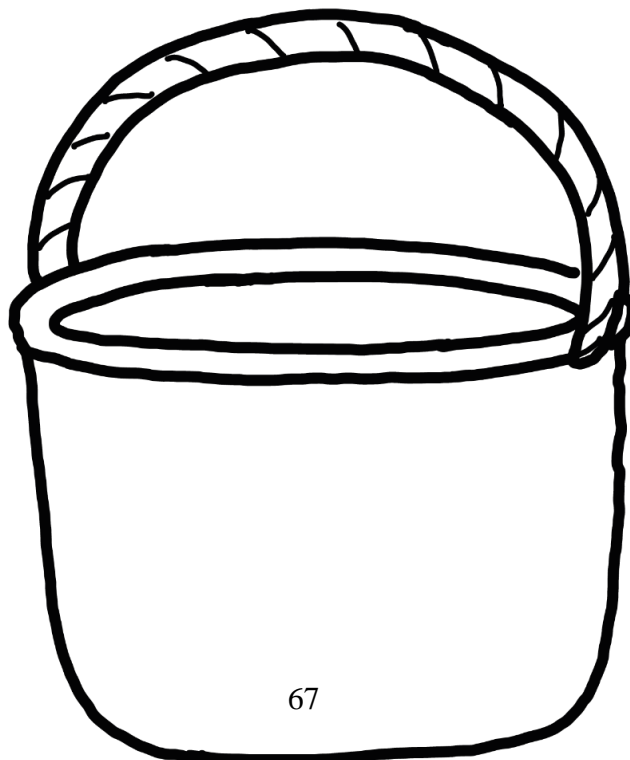
5) Pustil hlídač chlapce dál? A odnesli si nějakou koledu? Vymysli, jak mohl celý příběh skončit.

6) Vylušti křížovku

1. Hlavní postavy se jmenovaly Honza a ...
2. Koledu si chlapci dávali do ...
3. Který druh ovoce dostali hoši na koledě?
4. Co scházelo chlapcům navštívit naposled?
5. Jak se jmenuje vesnička, ve které koledovali?
6. Budova, u které na chlapce volal pan hlídač, se jmenuje strážní ...
7. Kdo se o zámek stará, když je pan hrabě pryč?
8. Koho se ráno ptali, jestli už mohou vyrazit?
9. K snídani si dali chleba s ...

7) Na Štěpána byli chlapci _____ (doplň tajenku z křížovky). Dokresli nebo dopiš do košíčku, co při této činnosti dostali.

7 Závěr

V diplomové práci jsem popsala advent jako období čtyř neděl předcházejících Štědrému dni naplněných řadou svátků a zvyklostí. Štědrý den samotný s sebou poté přináší řadu tradic spojených především se snahou věštby své budoucnosti či s prosbou o vydařený příští rok.

V analýze učebnic jsem musela ustoupit od svého původního záměru zařadit do srovnání i učebnice vlastivědy, neboť v nich Vánoce zpravidla nejsou zmíněny. V učebnicích pro 1. až 3. ročník ZŠ se naopak vyskytují poměrně často, přičemž se v závislosti na nakladatelství liší v obsahu. Jednoznačně nejčastěji jsou však z vánočních svátků v učebnicích zastoupeny Mikulášské obchůzky a Štědrý den.

Instituce v královéhradeckém kraji nabízí poměrně širokou nabídku vzdělávacích programů s tematikou Adventu a Vánoc pro školy. Zatímco se některé instituce soustředí téměř výhradně na české pojetí Vánoc (například muzeum východních Čech, Hrádek u Nechanic), jiné se zaměřují více na Vánoce ve světě (zámek Karlova Koruna). Díky výrazným slevám pro dětské návštěvníky a školní skupiny bývají tyto programy i relativně finančně dostupné a i přes vysokou inflaci v loňském roce dokonce některé subjekty své programy pro školy i zlevnily.

Testování a ověřování pracovních listů bylo zkomplikováno zhoršenou epidemickou situací v letech 2020 a 2021, která způsobila velkou nejistotu pro pořadatele vánočních programů a v konečném důsledku tak zapříčinila i to, že program Vánoc pro školy nebyl v daném roce realizován. Pracovní listy jsem proto nejdříve testovala bez možnosti prohlídky zámku přímo ve školních třídách a ve skautském oddíle. O rok později byly otestovány i v běžném provozu prohlídek.

V současné době jsou pracovní listy veřejně k dispozici na webových stránkách státního zámku Hrádku u Nechanic a v prosinci 2022 byly poprvé školám nabídnuty zdarma k vytisknutí. Do budoucna je zvažována i možnost nabídnout tyto pracovní listy veřejnosti i mimo školní skupiny s možností zakoupit si je spolu s tužkou za drobný poplatek (pokrývající náklady na jejich tisk) na pokladně zámku, což by pomohlo naplnit zamýšlený přínos mé práce.

8 Zdroje

- Adámková, P., Horáčková, M., Palková, M., Prokešová, L., & Vance, K. (2007). *Člověk a jeho svět pro 2. ročník ZŠ - pracovní sešit*. Brno: DIDAKTIS.
- Adámková, P., Horáčková, M., Palková, Martina, Prokešová, L., & Vance, K. (2007). *Člověk a jeho svět učebnice pro 2. ročník základní školy*. Brno: DIDAKTIS.
- Bastajovský, M. (2019). *Velká kniha lidových obyčejů a nápadů*. Brno: CPress.
- Danihelková, H. (2007). *Člověk a jeho svět 1*. Olomouc: Prodos spol. s. r. o.
- Danihelková, H. (2007). *Člověk a jeho svět 2*. Olomouc: Prodos.
- Dvořáková, D., & Dvořák, P. (2003). *Kalendárium*. Praha: X-Egem.
- Dvořáková, M., & Stará, J. (2008). *Prvouka 2*. Plzeň: Fraus.
- Encyklopaedia Britannica. (2. Červen 2023). *St. Catherine of Alexandria*. Načteno z Britannica: <https://www.britannica.com/biography/Saint-Catherine-of-Alexandria>
- Frolec, V., Snížková, J., Davidová, V., Červenka, J., & Dvorský, L. (1988). *Vánoce v české kultuře*. Praha: Vyšehrad.
- Heers, J. (2006). *Svátky bláznů a karnevaly*. Praha: Argo.
- Kelly, J. F. (2014). *The origins of Christmas*. Collegeville: Liturgical Press.
- Kovářová, S. (2001). *Pranostiky pro každý den*. Olomouc: Alda.
- Langhammerová, J. (2004). *Lidové zvyky*. Praha: NLN.
- Nováková, Z., & Julínková, E. (2015). *Prvouka 1*. Brno: Nová škola Brno.
- Nováková, Z., & Julínková, E. (2015). *Prvouka 2*. Brno: Nová škola Brno.
- Nováková, Z., Julínková, E., Andrásková, L., & Vieweghová, T. (2015). *Prvouka 2 - pracovní sešit*. Brno: Nová škola Brno.
- Novotný, M., & Brom, Z. (2020). *Oskarova prvouka 2*. Brno: Nová škola, s.r.o.
- Novotný, M., & Brom, Z. (2021). *Oskarova prvouka 3*. Brno: Nová škola, s.r.o.
- Novotný, M., & Doležalová, A. B. (2019). *Oskarova prvouka 1*. Brno: Nová škola, s.r.o.

- Potůčková, J. (2002). *Prvouka pro 2. třídu základní školy 2. díl*. Brno: Studio 1+1.
- Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2008). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.
- Rybová, J., Ježková, V., Beránková, M., Binková, A., & Koten, T. (2015). *Hravá prvouka 1*. Praha: Taktik International.
- Rybová, J., Ježková, V., Nádvorníková, L., Binková, A., & Koten, T. (2015). *Hravá prvouka 2*. Praha: Taktik International.
- Rybová, J., Ježková, V., Nádvorníková, L., Binková, A., & Koten, T. (2015). *Hravá prvouka 2 - pracovní sešit*. Praha: Taktik International.
- Rybová, J., Juchelková, I., Klech, P., Ježková, V., Binková, A., & Koten, T. (2015). *Hravá prvouka 3*. Praha: Taktik International.
- Rybová, J., Juchelková, I., Klech, P., Ježková, V., Binková, A., & Koten, T. (2015). *Hravá prvouka 3 - pracovní sešit*. Praha: Taktik International.
- Stará, J., Dvořáková, M., & Frýzová, I. (2009). *Prvouka 3*. Plzeň: Fraus.
- Svašek, M. (2012). *Moving Subjects, Moving Objects*. Oxford: Berghahn Books.
- Šottnerová, D. (2005). *Adventní čas*. Olomouc: Rubico.
- Vaclík, V. (1990). *Chrámové Betlémy v Čechách a na Moravě*. Praha: Vyšehrad.
- Večerková, E. (2016). *Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad.
- Vondruška, V. (1991). *Církevní rok a lidové obyčeje*. České Budějovice: DONA.
- Žižková, P., Grošel, N., & Ribič, M. (2014). *Lili a Vili ve světě prvouky 2*. Praha: Klett nakladatelství s.r.o.
- Žižková, P., Grošel, N., & Ribič, M. (2015). *Lili a Vili ve světě prvouky 3*. Praha: Klett nakladatelství s.r.o.
- Žižková, P., Kumše, V., & Šefer, N. (2013). *Lili a Vili ve světě prvouky 1*. Praha: Klett nakladatelství s.r.o.

9 Přílohy

Příloha č. 1 – Řešení pracovního listu pro 1. ročník ZŠ

Příloha č. 2 - Řešení pracovního listu pro 2.-3. ročník ZŠ

Příloha č. 3 - Řešení pracovního listu – čtení s porozuměním pro 3. ročník ZŠ

Příloha č. 4 - Řešení pracovního listu pro 4-5. ročník ZŠ

Příloha č. 5 - Vyplněný pracovní list pro 1. ročník ZŠ

Příloha č. 6 - Vyplněný pracovní list pro 2.-3. ročník ZŠ

Příloha č. 7 - Vyplněná část pracovního listu čtení s porozuměním pro 2. ročník ZŠ

Příloha č. 8 - Vyplněný pracovní list pro 4.-5. ročník ZŠ

Příloha č. 9 - Zpětná vazba k pracovním listům – ZŠ Libčany

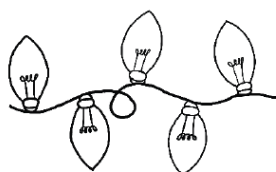
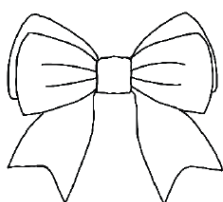
Příloha č. 10 - Vyplněná zpětná vazba k pracovní listům od návštěvníků z řad škol

Příloha č. 1 - Řešení pracovního listu pro 1. ročník ZŠ

Vánoce na zámku Hrádek u Nechanic

PRACOVNÍ LIST PRO 1. ROČNÍK ZŠ

1) Vyber, kterými ozdobami zdobili lidé dříve své vánoční stromečky. U ozdob, které použít mohli udělej fajfku. U ozdobiček, které použít nemohli udělej křížek.

2) Vybarvi správnými barvami adventní věnec a svíčky. Spočítej, kolik svíček je na adventním věnci a číslo zapiš do okénka.

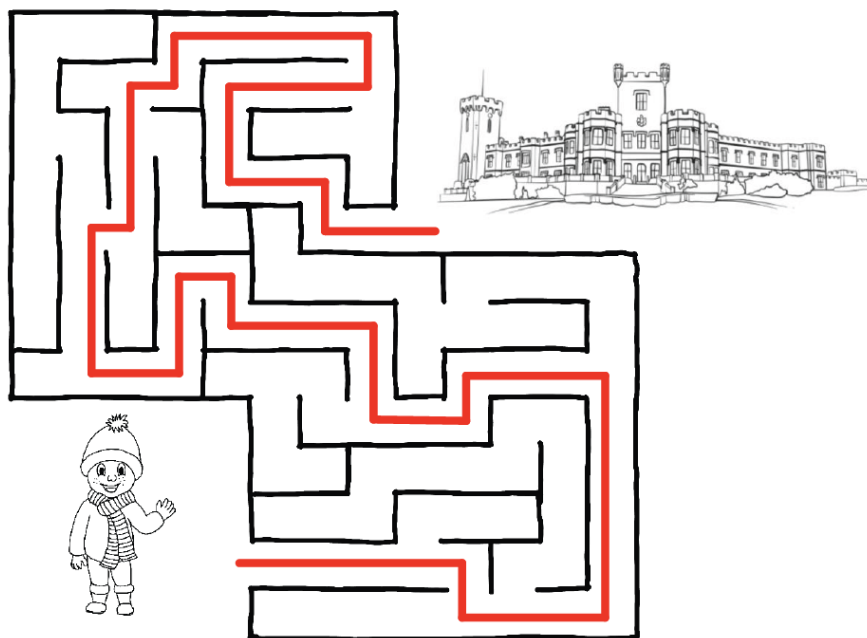

Poznámka: Svíce byly většinou fialové, protože se jedná o liturgickou barvu adventu (jakožto postního období). Někdy byly 3 svíčky fialové a jedna růžová - ta se zapalovala na 3. adventní neděli.

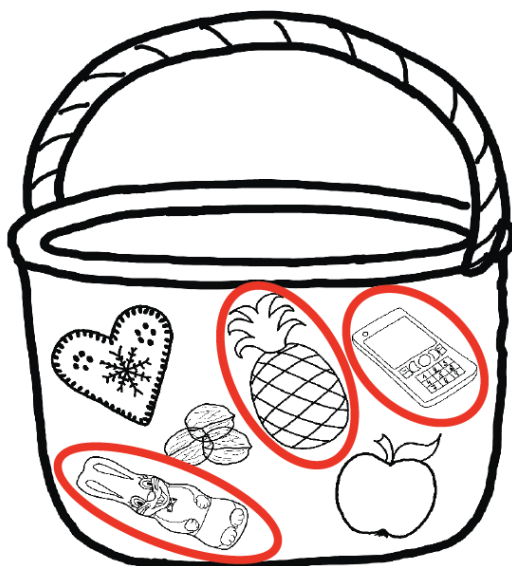
Věnec se většinou vyráběl ze zeleného chvojí.

4

3) Koledník se ztratil a nemůže najít cestu k zámku. Pomůžeš mu?
Vyznač pastelkou správnou cestu bludištěm.

4) Do koledníkova košíčku se nám zamíchaly i věci, které do něj nepatří. Najdi je a červeně zakroužkuj.

5) Vánoce se blíží, a tak je načase postavit betlém. Vzpomeň si na nejdůležitější postavičky a figurky dokresli.

Poznámka: Kromě Ježíška, Josefa a Marie mohou děti nakreslit například i tři krále nebo zvířátka, která Ježíška zahřívala.

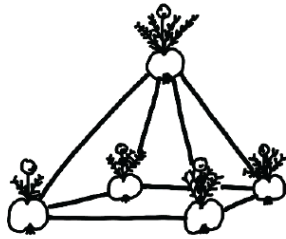

Příloha č. 2 - Řešení pracovního listu pro 2-3. ročník ZŠ

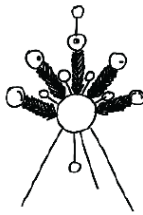
Vánoce na zámku Hrádek u Nechanic

PRACOVNÍ LIST PRO 2.-3. ROČNÍK ZŠ

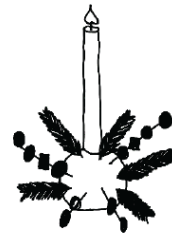
1) Napiš k adventním a vánočním ozdobám jejich názvy.

ZAHRÁDKA

SVĚT

SVÍCEN

2) Popletený Honza si dnes na prohlídce dělal poznámky. Udělal v nich ale spoustu chyb. Přečti si věty, které napsal. U těch, které si zapsal správně udělej usměvavého smajlíka, tam, kde udělal chybu nakresli smutného smajlíka.

Advent začíná 1. září.

Svíčky na adventním věnci měly vždy zelenou barvu.

Nohy stolu se na Štědrý den svazovaly řetězy.

Na svátek svaté Barbory se chodily řezat větvičky z třešně.

Když najdeme v rozkrojeném jablíčku hvězdičku, znamená to, že budeme zdraví.

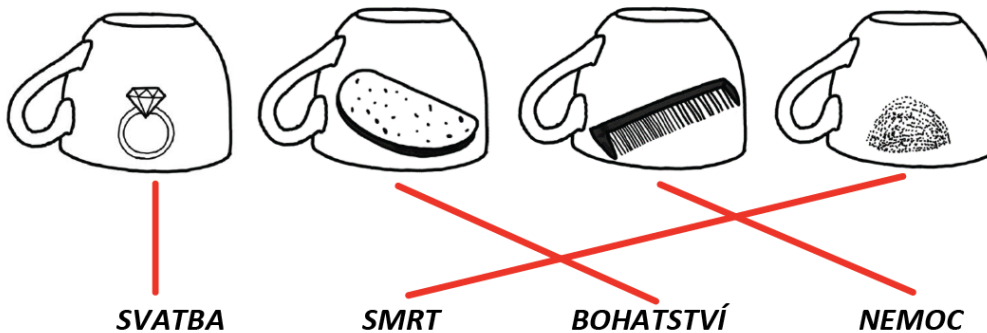

Za koledování dostávaly děti mobilní telefony, čokoládu a autíčka.

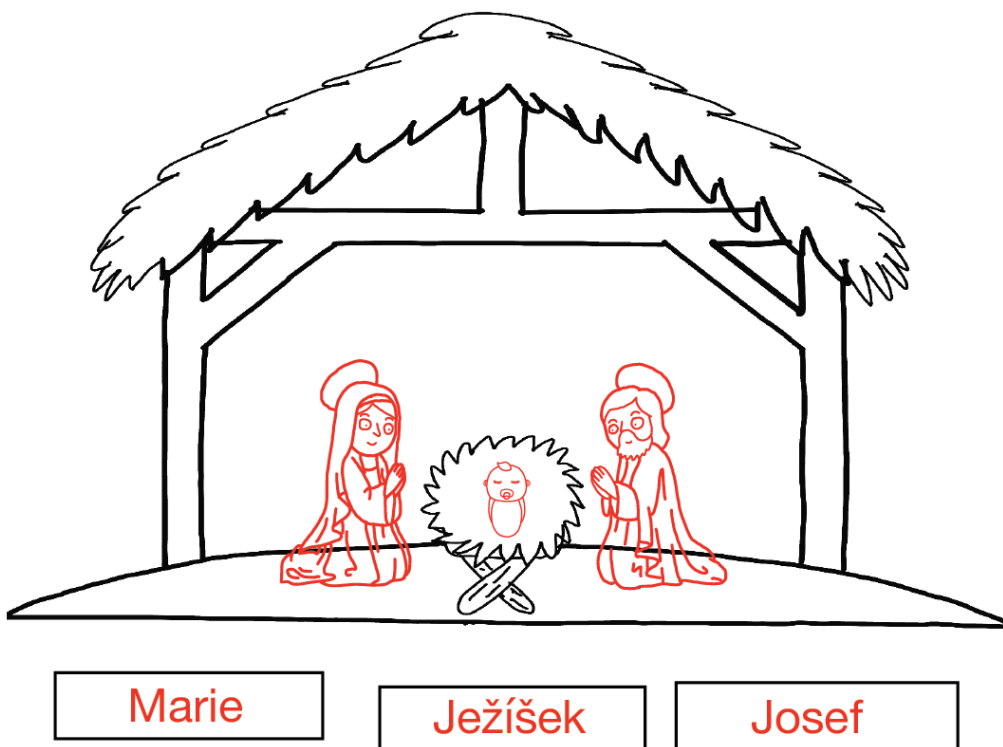

3) Na svátek svatého Ondřeje se věštilo s hrnečky, pod kterými se schovával kousek chleba, hlína, hřeben a prstýnek. Dokážeš přiřadit, co která z věcí znamenala?

4) Nakresli do betléma chybějící postavičky. Jména třech nejdůležitějších zapiš do rámečků pod obrázkem.

5) Přečti si příběh a poté spoj postavy s dárkem, který dostaly.

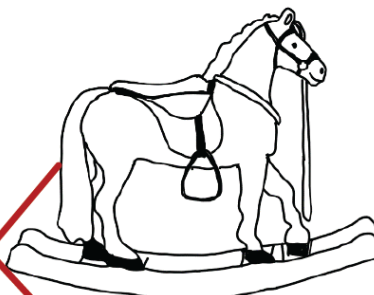
Dnes je Štědrý den. Ve zlatém sále stojí velký stromeček. Pod stromečkem jsou dárky pro děti i dospělé. Kája dostal deskovou hru a Anička krásnou panenku. Paní hraběnka rozbaluje svůj nový prsten s velkým drahokamem. Pan hrabě má radost, protože dostal novou knihu. I malý Ota měl pod stromečkem dárek – houpacího koníka.

pan hrabě

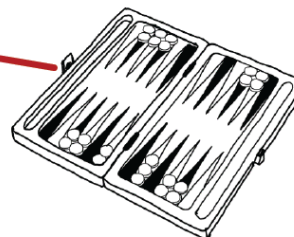
paní hraběnka

Anička

Kája

Ota

Příloha č. 3 - Řešení pracovního listu – čtení s porozuměním pro 3. ročník ZŠ

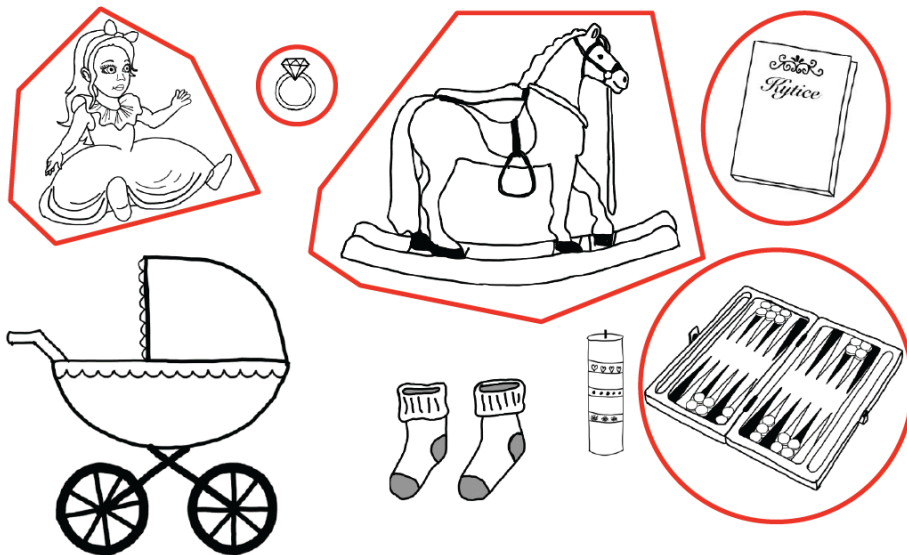
5) Pozorně si přečti příběh. Potom vymysli, jaký by mohl mít nadpis a napiš ho na prázdný řádek.

Karel a Anička se dnešního večera nemohli dočkat. Když nastal čas večeře, ustrojili se co nejrychleji do svých svátečních šatů a vydali se k zámecké jídelně. „Myslíš, že tu panenku dostanu?“ ptala se Anička nejistě Káji, když procházeli kolem stromečku, pod kterým zatím ještě nebyly žádné dárky. „A proč by ne?“ odpověděl jí sebejistě starší bráška, ale bylo vidět, že si tím, zda byli dost hodní, není moc jistý.

Večeře rychle utíkala a služebnictvo jim nosilo jeden chod za druhým. Když konečně všichni dojedli, ozvalo se ze zlatého sálu tiché zacinkání.

„Ježíšek přišel!“ zajásaly děti a dřív, než jim k tomu dal tatínek svolení, rozeběhly se podívat, jestli se pod stromečkem objevily nějaké dárky. Byly tam. Panenka pro Aničku, desková hra pro Káju, veliká kniha pro pana hraběte a krásný prsten pro paní hrabětku. Dokonce i malý Ota dostal dárek – houpacího koníka.

6) Zakroužkuj, které dárky se objevily pod stromečkem.

Příloha č. 4 - Řešení pracovního listu pro 4-5. ročník ZŠ

Vánoce na zámku Hrádek u Nechanic

PRACOVNÍ LIST PRO 4.-5. ROČNÍK ZŠ

1) Zakroužkuj správné odpovědi a písmenka vedle nich zapiš do tajenky na spodní části této stránky.

1) Arnošt Vojtěch hrabě z Harrachu byl:

- a) voják **N**   b) arcibiskup **F**   c) český král **L**

2) První písemná zmínka o ozdobeném stromečku je z městské kroniky:

- a) pražské **A**   b) londýnské **O** c) brémské **I**

3) Advent začíná první neděli po svátku:

- a) svaté Kateřiny **S**   b) svaté Lucie **R**   c) svaté Kláry **K**

4) Které jídlo se při večeři podávalo jako první?

- a) kapr s bramborovým salátem **B**   c) vánočka **O**

- b) oplatky s medem **C**

5) Z jakého stromu se řezou větvíčky „Barborky“?

- a) z třešně **H**   b) z lípy **E**   c) z jabloně **T**

6) Který kov se na Štědrý den lije do vody?

- a) ocel **N**   b) měď **R**   c) olovo **E**

7) Co to jsou boží milosti?

- a) sladké pečivo/cukroví **R**   c) dřevěné výrobky **T**
b) druh ovoce **Ý**

Architekt, který měl na starost výstavbu zámku se

jmenoval Karel

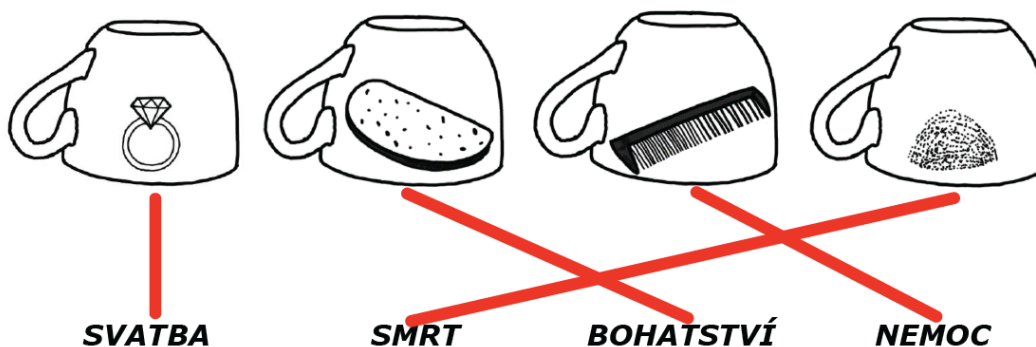
F	I	S	C	H	E	R
---	---	---	---	---	---	---

 .

2) Vybarvi stejnou barvou adventní svátky s jejich datem a tím, co se v tento svátek obvykle dělo.

30. listopadu	sv. Lucie	Řezaly se větvičky z třešní „Barborky“, horníci v dolech rozsvěceli Barborčino světlo.
4. prosince	sv. Mikuláš	Neprovdané dívky „čarovaly o ženicha“, nahlíželo se do budoucnosti pomocí věštění s hrnečky.
6. prosince	sv. Barbora	Domy obcházely ženy v bílých pláštích „Lucky“ a husí peroutkou dělaly nad ohněm tři křížky.
13. prosince	sv. Ondřej	V podvečer obcházel město průvod s andělem, Mikulášem a čerty, konaly se trhy, kde se prodávalo pečivo z marcipánového těsta.

3) Na svátek svatého Ondřeje se věštilo s hrnečky, pod kterými se schovával kousek chleba, hlína, hřeben a prstýnek. Dokážeš přiřadit, co která z věcí znamenala?

4) Pojmenuj věci a ozdoby na obrázcích. Doplněná slova najdi a vyškrtej v osmisměrce. Z písmen, která v osmisměrce zbydou doplníš větu ve spodní části stránky.

OŘECH   JABLKO

TŘESOLKA   ZAHŘÁDKA   SLUNCE

SVÍCEN   SVĚT   VĚNEC   CERTLE

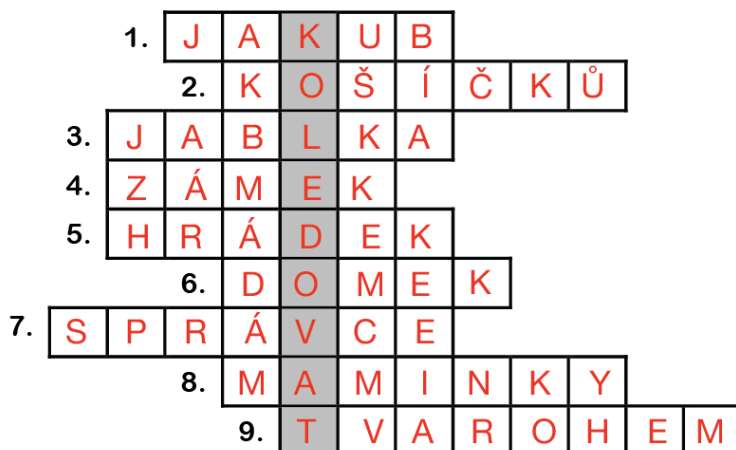
A	K	N	E	C	Í	V	S	
K	K	E	R	A	K	C	O	
D	S	L	U	N	C	E	K	
Á	O	T	O	N	O	N	L	
R	C	H	R	T	S	Š	Ě	B
H	A	E	L	Ě	E	V	A	
A	Y	C	Ř	Ž	V	Ř	J	
Z	N	Í	C	O	I	S	T	

Hrabě Jan Harrach, kterému Hrádek dříve také patřil, se jako jedna z postav objevuje ve filmu K R A K O N O Š A L Y Ž N Í C I

6) Vylušti křížovku

1. Hlavní postavy se jmenovaly Honza a ...
2. Koledu si chlapci dávali do ...
3. Který druh ovoce dostali hoši na koledě?
4. Co scházelo chlapcům navštívit naposled?
5. Jak se jmenuje vesnička, ve které koledovali?
6. Budova, u které na chlapce volal pan hlídač, se jmenuje strážní ....
7. Kdo se o zámek stará, když je pan hrabě pryč?
8. Koho se ráno ptali, jestli už mohou vyrazit?
9. K snídani si dali chleba s ...

7) Na Štěpána byli chlapci _____ (doplň tajenku z křížovky). Dokresli nebo dopiš do košíčku, co při této činnosti dostali.

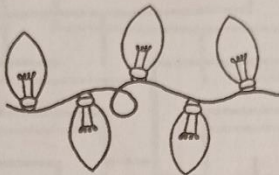

Příloha č. 5 – Vyplněný pracovní list pro 1. ročník ZŠ

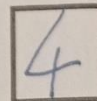
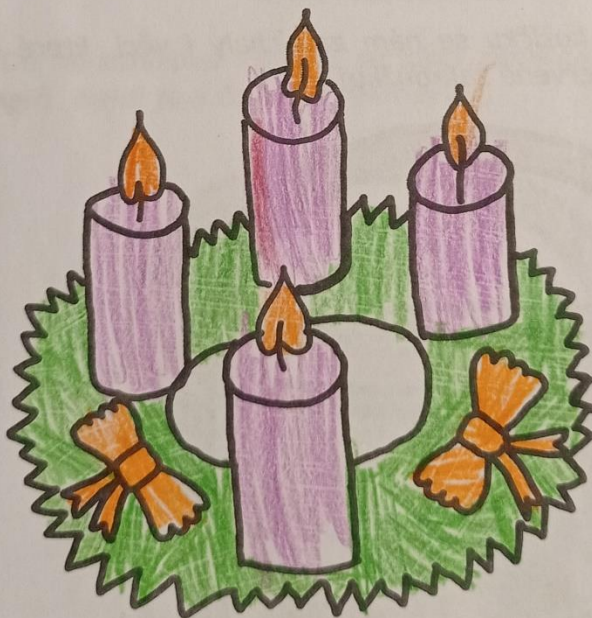
Vánoce na zámku Hrádek u Nechanic

PRACOVNÍ LISTY PRO 1. ROČNÍK ZŠ

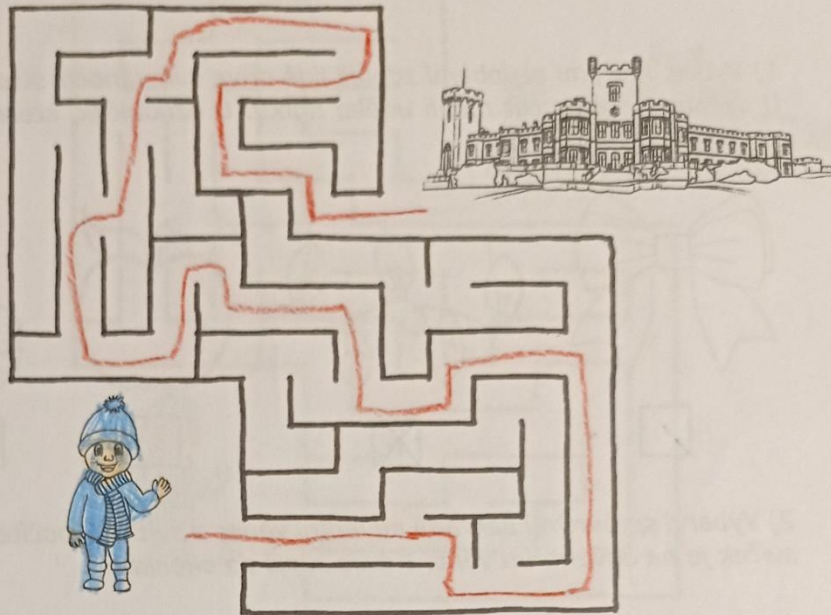
1) Vyber, kterými ozdobami zdobili lidé dříve své vánoční stromečky. U ozdob, které použít mohli udělej fajfku. U ozdobiček, které použít nemohli udělej křížek.

2) Vybarvi správnými barvami adventní věnec a svíčky. Spočítej, kolik svíček je na adventním věnci a číslo zapiš do okénka.

3) Koledník se ztratil a nemůže najít cestu k zámku. Pomůžeš mu?
Vyznač pastelkou správnou cestu bludištěm.

4) Do koledníkova košíčku se nám zamíchaly i věci, které do něj nepatří. Najdi je a červeně zakroužkuj.

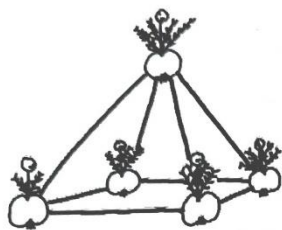

Příloha č. 6 – Vyplněný pracovní list pro 2.-3. ročník ZŠ

Vánoce na zámku Hrádek u Nechanic

PRACOVNÍ LISTY PRO 2.-3. ROČNÍK ZŠ

1) Napiš k adventním a vánočním ozdobám jejich názvy.

Z A H R A D A

S V Ě T

S V Í C E N

2) Popletený Honza si dnes na prohlídce dělal poznámky. Udělal v nich ale spoustu chyb. Přečti si věty, které napsal. U těch, které si zapsal správně udělej usměvavého smajlíka, tam, kde udělal chybu, nakresli smutného smajlíka.

Advent začíná 1. září.

Svíčky na adventním věnci měly vždy zelenou barvu.

Nohy stolu se na Štědrý den svazovaly řetězy.

Na svátek svaté Barbory se chodily řezat větvičky z třešně.

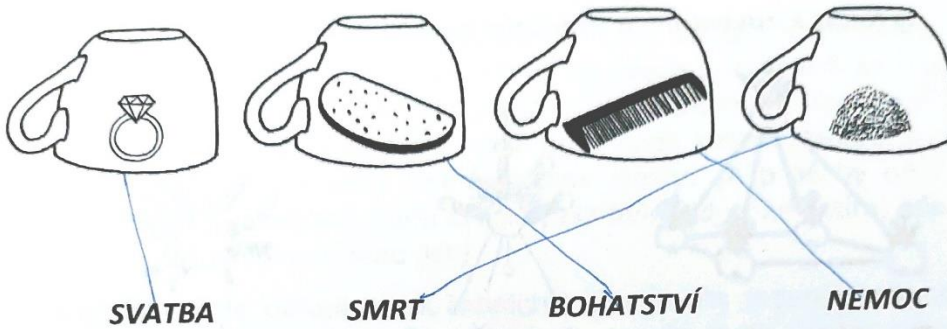
Když najdeme v rozkrojeném jablíčku hvězdičku, znamená to, že budeme zdraví.

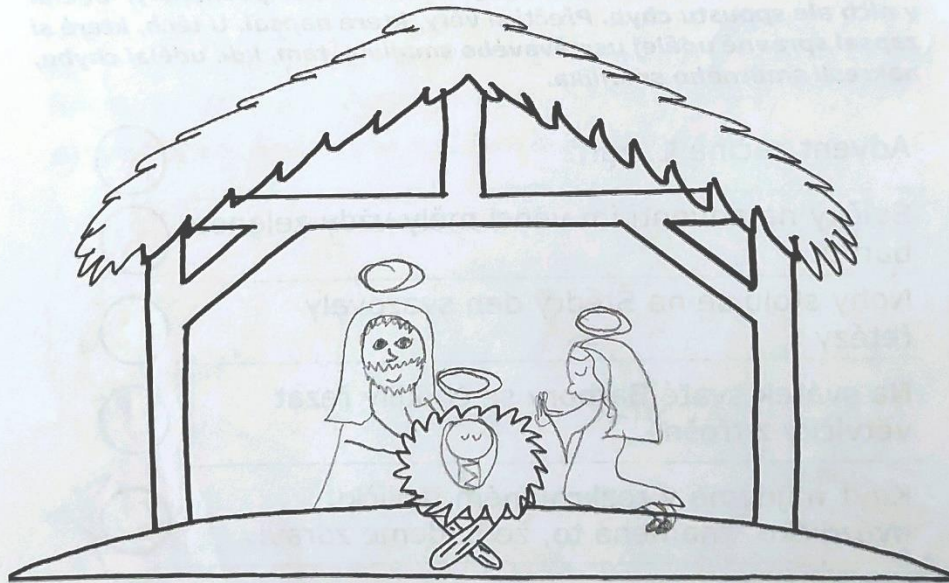
Za koledování dostávaly děti mobilní telefony, čokoládu a autíčka.

3) Na svátek svatého Ondřeje se věštilo s hrnečky, pod kterými se schovával kousek chleba, hlína, hřeben a prstýnek. Dokážeš přiřadit, co která z věcí znamenala?

4) Nakresli do betléma chybějící postavičky. Jména třech nejdůležitějších zapiš do rámečků pod obrázkem.

Josef

Ježíšek

Pana Marie

5) Pozorně si přečti příběh. Potom vymysli, jaký by mohl mít nadpis a napiš ho na prázdný řádek.

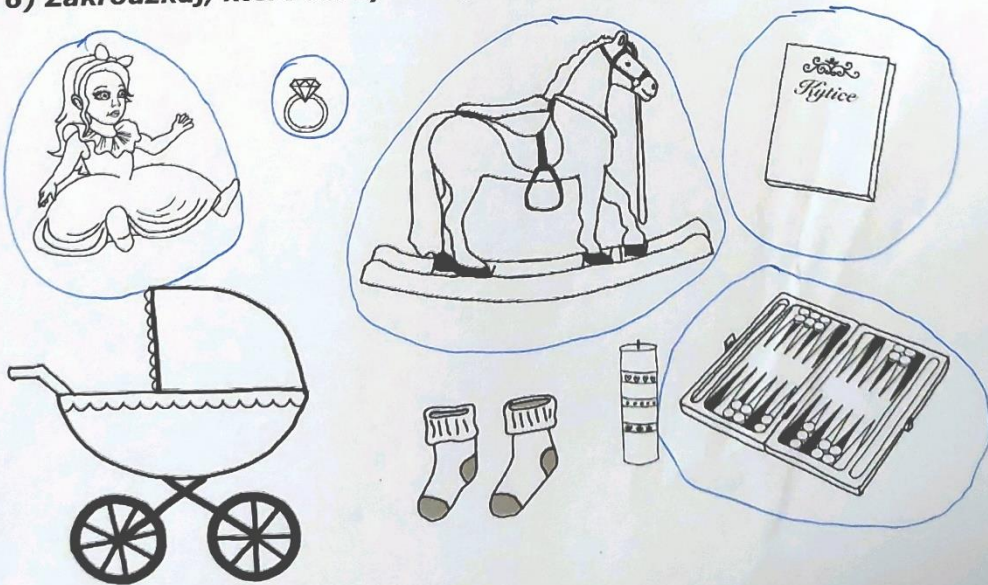
Jak Ježíšek obdaroval děti ve vánočku

Karel a Anička se dnešního večera nemohli dočkat. Když nastal čas večeře, ustrojili se co nejrychleji do svých svátečních šatů a vydali se k zámecké jídelně. „Myslíš, že tu panenku dostanu?“ ptala se Anička nejistě Káji, když procházeli kolem stromečku, pod kterým zatím ještě nebyly žádné dárky. „A proč by ne?“ odpověděl jí sebejistě starší bráška, ale bylo vidět, že si tím, zda byli dost hodní, není moc jistý.

Večeře rychle utíkala a služebnictvo jim nosilo jeden chod za druhým. Když konečně všichni dojedli, ozvalo se ze zlatého sálu tiché zacinkání.

„Ježíšek přišel!“ zajásaly děti a dřív, než jim k tomu dal tatínek svolení, rozeběhly se podívat, jestli se pod stromečkem objevily nějaké dárky. Byly tam. Panenka pro Aničku, desková hra pro Káju, veliká kniha pro pana hraběte a krásný prsten pro paní hraběnkou. Dokonce i malý Ota dostal dárek – houpacího koníka.

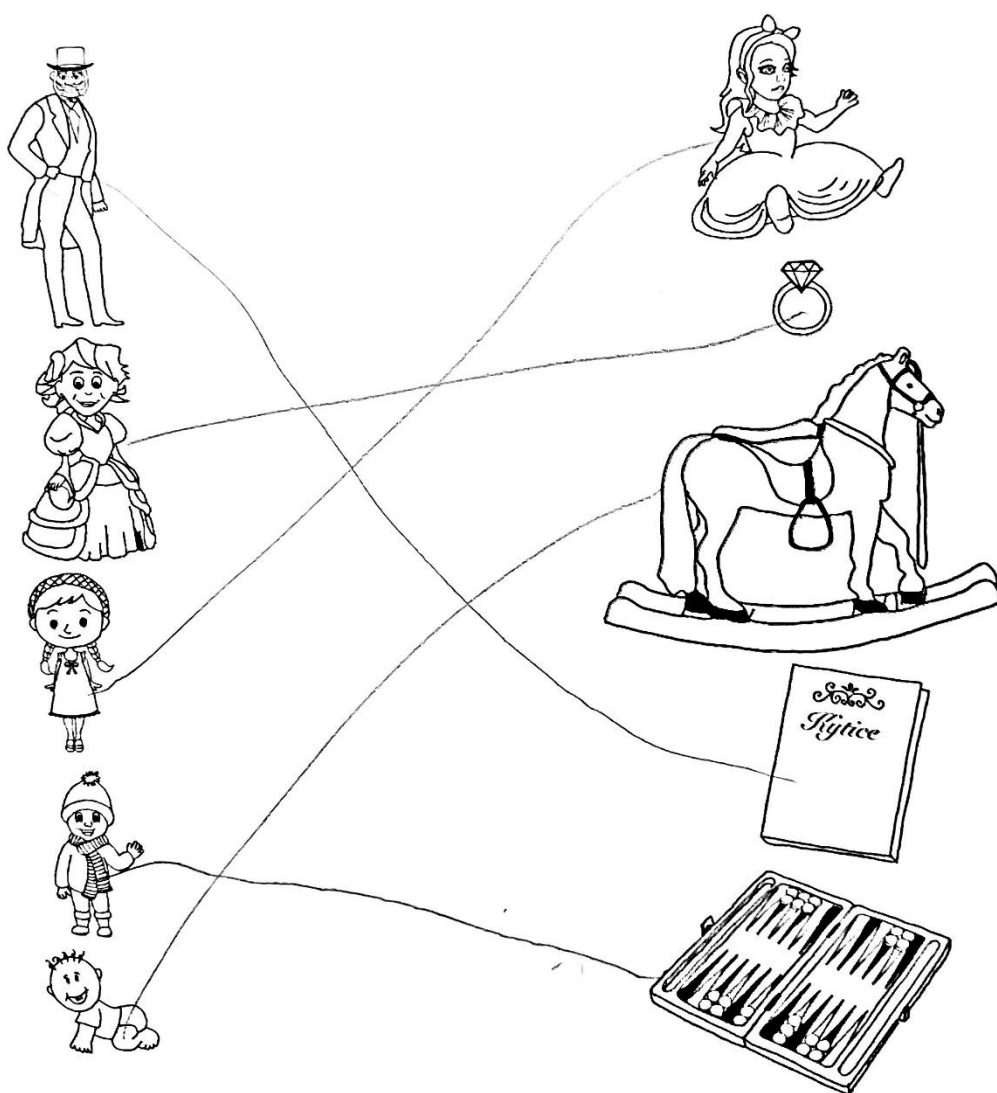
6) Zakroužkuj, které dárky se objevily pod stromečkem.

Příloha č. 7 – Vyplněná část pracovního listu čtení s porozuměním pro 2. ročník ZŠ

Přečti si příběh a poté spoj postavy s dárkem, který dostaly.

Dnes je Štědrý den. Ve zlatém sále stojí velký stromeček. Pod stromečkem jsou dárky pro děti i dospělé. Kája dostal deskovou hru a Anička krásnou panenku. Paní hraběnka rozbaluje svůj nový prsten s velkým drahokamem. Pan hrabě má radost, protože dostal novou knihu. I malý Ota měl pod stromečkem dárek – houpacího koníka.

Vánoce na zámku Hrádek u Nechanic

PRACOVNÍ LISTY PRO 4.-5. ROČNÍK ZŠ

1) Zakroužkuj správné odpovědi a písmenka vedle nich zapiš do tajenky na spodní části této stránky.

1) Arnošt Vojtěch hrabě z Harrachu byl:

- a) voják **N**   b) arcibiskup (**F**)   c) český král **L**

2) První písemná zmínka o ozdobeném stromečku je z městské kroniky:

- a) pražské **A**   b) londýnské **O**   c) brémské (**I**)

3) Advent začíná první neděli po svátku:

- a) svaté Kateřiny (**S**)   b) svaté Lucie **R**   c) svaté Kláry **K**

4) Které jídlo se při večeři podávalo jako první?

- a) kapr s bramborovým salátem **B**   c) vánočka **O**
b) oplatky s medem (**C**)

5) Z jakého stromu se řezou větvíčky „Barborky“?

- a) z třešně (**H**)   b) z lípy **E**   c) z jabloně **T**

6) Který kov se na Štědrý den lije do vody?

- a) ocel **N**   b) měď **R**   c) olovo (**E**)

7) Co to jsou boží milosti?

- a) sladké pečivo/cukroví (**R**)   c) dřevěné výrobky **T**
b) druh ovoce **Ý**

Architekt, který měl na starost výstavbu zámku se

jmenoval Karel

F	I	S	C	H	E	R
---	---	---	---	---	---	---

 .

2) Vybarvi stejnou barvou adventní svátky s jejich datem a tím, co se v tento svátek obvykle dělo.

30. listopadu

sv. Lucie

Řezaly se větvičky z třešní „Barborky“, horníci v dolech rozsvěceli Barborčino světlo.

4. prosince

sv. Mikuláš

Neprovdané dívky „čarovaly o ženicha“, nahlíželo se do budoucnosti pomocí věštění s hrnečky.

6. prosince

sv. Barbora

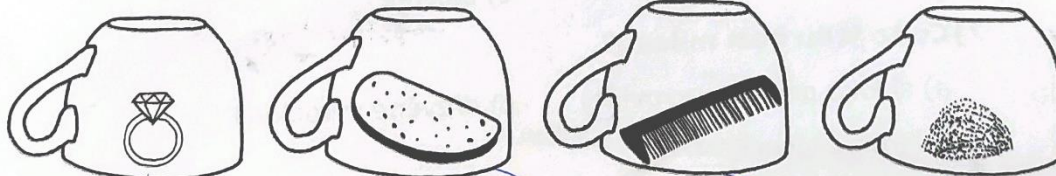
Domy obcházely ženy v bílých pláštích „Lucky“ a husí peroutkou dělaly nad ohněm tři křížky.

13. prosince

sv. Ondřej

V podvečer obcházel město průvod s andělem, Mikulášem a čerty, konaly se trhy, kde se prodávalo pečivo z marcipánového těsta.

3) Na svátek svatého Ondřeje se věštilo s hrnečky, pod kterými se schovával kousek chleba, hlína, hřeben a prstýnek. Dokážeš přiřadit, co která z věcí znamenala?

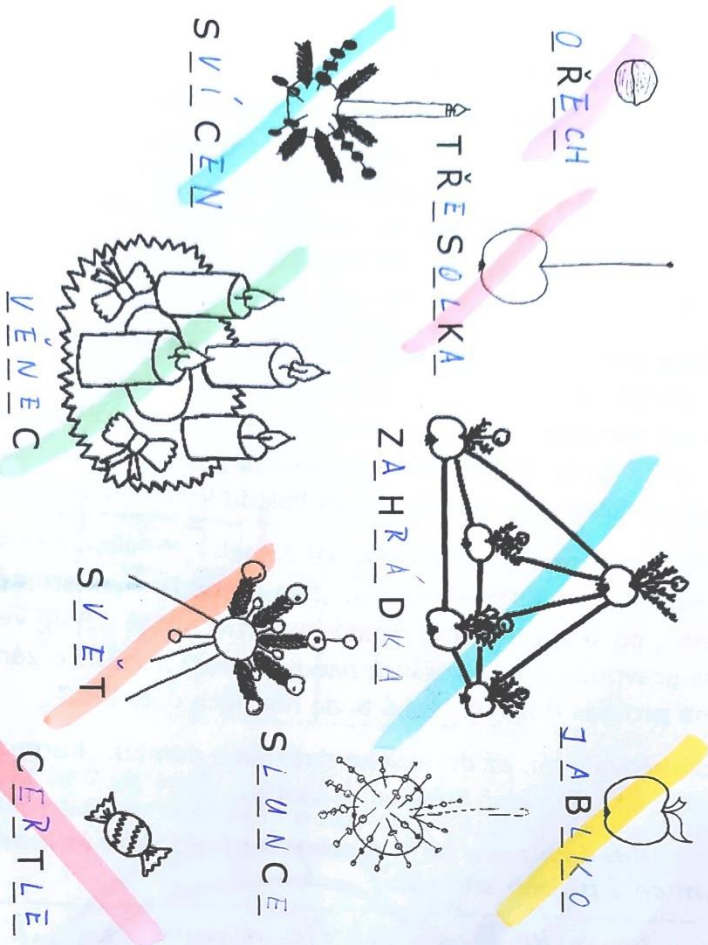
SVATBA

SMRT

BOHATSTVÍ

NEMOC

4) Pojmenuj věci a ozdoby na obrázcích. Doplňná slova najdi a vyškrtěj v osmisměrce. Z písmen, která v osmisměrce zbydou doplň větu ve spodní části stránky.

A	K	N	E	C	Í	V	S
K	K	E	R	A	K	C	O
D	S	L	U	N	C	E	K
Á	O	T	O	N	O	N	L
R	CH	R	T	S	Š	Ě	B
H	A	E	L	Ě	E	V	A
A	Y	C	Ř	Ž	V	Ř	J
Z	N	Í	C	O	Í	S	T

Hrabě Jan Harrach, kterému Hrádek dříve také patřil, se jako jedna z postav objevuje ve filmu KRAKONOS A LYZNICL

Jak šli chlapci na koledu

Honza s Jakubem se dnešního rána nemohli dočkat. Byl svátek svatého Štěpána, a to znamenalo, že dnes půjdou koledovat. „Už můžeme?“ ptali se netrpělivě maminky, jen co zakokrhá kohout. „Až po snídani!“ zadržela maminka chlapce, a Ti tak snědli krajíc chleba s tvarohem rychleji než kdy dříve. Ještě aby ne. Vesnička Hrádek sice nebyla žádné velkoměsto, ale když chcete obcházet každou chalupu, přeci jen vám to chvíli zabere.

Den oběma hochům rychle ubíhal, postupně prošli všechny chalupy a jejich košíčky se plnily všelijakými dobrotami. Pan hospodský dal každému koledníkovi perníček, v chalupě obuvníka na ně zase čekala hrst ořechů, u hajných měli jako každý rok připravené pro koledníky boží milosti a manželka podkoního odměnila děti za koledu krásnými červenými jablíčky.

Poslední místo, které jim zbývalo, byl zámek. „Myslíš, že tam máme jít?“ podíval se Jakub nejistě na Honzu. „Pan hrabě tu nyní stejně určitě není. Odjel hned, co skončily hony, a zimu teď tráví určitě někde ve městě.“ „To máš sice pravdu, ale pan správce neodjel, musí se přeci o zámek starat. A jeho žena pro nás dozajista také bude mít něco dobrého.“

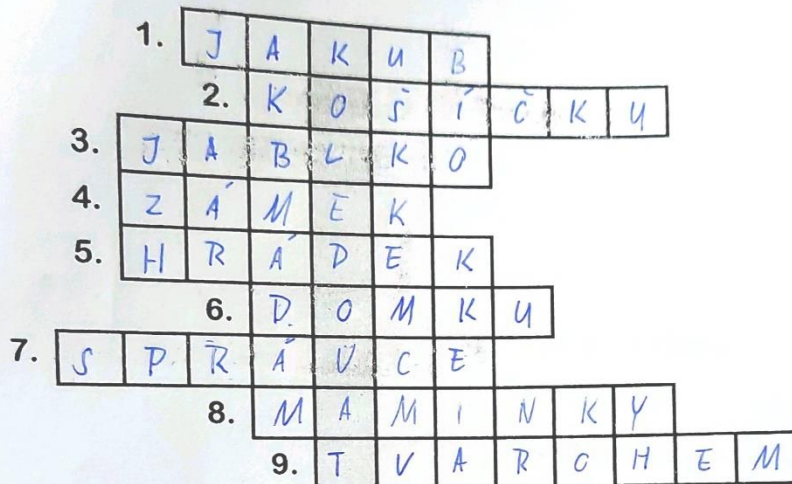
A tak pokračovali dál, až dorazili ke strážnímu domku. „Kampak, kampak?“ zavolal na chlapce hlídač hned co je spatřil....

5) Pustil hlídač chlapce dál? A odnesli si nějakou koledu? Vymysli, jak mohl celý příběh skončit.

Chlapci vysvětlili proč chtějí dovnitř; zaspívali koledu ale hlídač je stejně nepustil ani jim nedal koledu. V tu chvíli přijel pan hrabě a oni zaspívali ještě jednou a to panu hraběti a pan hrabě jim něco málo dal.

6) Vylušti křížovku

1. Hlavní postavy se jmenovaly Honza a ...
2. Koledu si chlapci dávali do ...
3. Který druh ovoce dostali hoši na koledě?
4. Co scházelo chlapcům navštívit naposled?
5. Jak se jmenuje vesnička, ve které koledovali?
6. Hlídač zavolal na chlapce, když dorazili ke strážnímu ...
7. Kdo se o zámek stará, když je pan hrabě pryč?
8. Koho se ráno ptali, jestli už mohou vyrazit?
9. K snídani si dali chleba s ...

7) Na Štěpána byli chlapci Koledovat (doplň tajenku z křížovky). Dokresli nebo dopiš do košíčku, co při této činnosti dostali.

Příloha č. 9 – Zpětná vazba k pracovním listům – ZŠ Libčany

Vánoce na Hrádku u Nechanic - zpětná vazba k pracovním listům

Dobrý den,

děkuji, že jste se svou třídou využili pracovní listy k programu Vánoce na zámku Hrádek u Nechanic a prosím o vyplnění krátké zpětné vazby (dotazník zabere cca 10-15 minut).

Děkuji

Marie Půhoná

1 Vyberte, prosím, se kterým ročníkem jste pracovní listy vyplňoval(a)

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

1. ročník   2. ročník   3. ročník   4. ročník   5. ročník

2 Z pracovních listů jsme využili...

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Všechny části (od 2. ročníku výše včetně čtení s porozuměním)   Všechny úkoly kromě čtení s porozuměním   Pouze čtení s porozuměním
- Pouze některé úkoly - napište, prosím, které

3 Zadání

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Zadání všech úkolů bylo srozumitelné. Já i žáci jsme věděli, jak s pracovními listy pracovat.   Zadání úkolů bylo celkově příliš složité, u většiny úkolů žáci nevěděli, co s nimi dělat.
- Problém nastal u těchto úkolů/cvičení.

4 Ohodnoťte obtížnost cvičení

Nápověda k otázce: *V každém sloupečku vyberte jednu odpověď. Pokud jste některá cvičení nedělali, ponechte prosím daný sloupeček prázdný.*

	Cvičení 1	Cvičení 2	Cvičení 3	Cvičení 4	Cvičení 5	Cvičení 6	Cvičení 7
Příliš jednoduché	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spiše jednoduché	☒	☒	☒	☐	☐	☐	☐

Vánoce na Hrádku u Nechanic - zpětná vazba k pracovním listům

Přiměřeně náročné	☐	☐	☐	☒	☒	☐	☐
Spíše složité	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Příliš složité	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5 Množství úkolů, časová náročnost

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Úkolů v pracovních listech bylo z mého pohledu příliš mnoho, ocenil bych kratší variantu.
- Úkolů v pracovních listech bylo z mého pohledu málo, ocenil bych prodlouženou variantu.
- Množství úkolů a doba, potřebná pro jejich vyplnění, byla z mého pohledu přiměřená.
- Jiná...

6 V pracovních listech bych uvítala tyto úpravy/doplnění,...

7 Je něco, co byste z pracovních listů vynechali?

NE

8 Další komentáře (pozitivní i negativní), zajímavé postřehy z vyplňování.

PŘÍJEMNÉ ZPESTŘENÍ HODINY
PĚLNĚ ZPRACOVANÉ
PROPOJILI JSME S HV - PŮJDEM SPOLU DO BETLÉKA.

9 Celkové hodnocení pracovních listů (1 hvězda - velmi špatné, 5 hvězd - velmi dobré)

☆☆☆☆☆ / 5

Vánoce na Hrádku u Nechanic - zpětná vazba k pracovním listům

Dobrý den,

děkuji, že jste se svou třídou využili pracovní listy k programu Vánoce na zámku Hrádek u Nechanic a prosím o vyplnění krátké zpětné vazby (dotazník zabere cca 10-15 minut).

Děkuji

Marie Půhoná

1 Vyberte, prosím, se kterým ročníkem jste pracovní listy vyplňoval(a)

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

1. ročník   2. ročník   3. ročník   4. ročník   5. ročník

2 Z pracovních listů jsme využili...

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Všechny části (od 2. ročníku výše včetně čtení s porozuměním)   Všechny úkoly kromě čtení s porozuměním   Pouze čtení s porozuměním

Pouze některé úkoly - napište, prosím, které

3 Zadání

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Zadání všech úkolů bylo srozumitelné. Já i žáci jsme věděli, jak s pracovními listy pracovat.   Zadání úkolů bylo celkově příliš složité, u většiny úkolů žáci nevěděli, co s nimi dělat.

Problém nastal u těchto úkolů/cvičení.

4 Ohodnoťte obtížnost cvičení

Nápověda k otázce: *V každém sloupečku vyberte jednu odpověď. Pokud jste některá cvičení nedělali, ponechte prosím daný sloupeček prázdný.*

	Cvičení 1	Cvičení 2	Cvičení 3	Cvičení 4	Cvičení 5	Cvičení 6	Cvičení 7
Příliš jednoduché	☐	☐	☒	☒	☐	☐	☐
Svíše jednoduché	☐	☒	☐	☐	☒	☐	☐

Vánoce na Hrádku u Nechanic - zpětná vazba k pracovním listům

Přiměřeně náročné	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spíše složité	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Příliš složité	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5 Množství úkolů, časová náročnost

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Úkolů v pracovních listech bylo z mého pohledu příliš mnoho, ocenil bych kratší variantu.
- Úkolů v pracovních listech bylo z mého pohledu málo, ocenil bych prodlouženou variantu.
- Množství úkolů a doba, potřebná pro jejich vyplnění, byla z mého pohledu přiměřená.
- Jiná...

6 V pracovních listech bych uvítala tyto úpravy/doplnění,...

7 Je něco, co byste z pracovních listů vynechali?

8 Další komentáře (pozitivní i negativní), zajímavé postřehy z vyplňování.

9 Celkové hodnocení pracovních listů (1 hvězda - velmi špatné, 5 hvězd - velmi dobré)

☆☆☆☆☆ / 5

Vánoce na Hrádku u Nechanic - zpětná vazba k pracovním listům

Přiměřeně náročné	☒	☒	☐	☐	☒	☒	☐
Spíše složité	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐
Příliš složité	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5 Množství úkolů, časová náročnost

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Úkolů v pracovních listech bylo z mého pohledu příliš mnoho, ocenil bych kratší variantu.

Úkolů v pracovních listech bylo z mého pohledu málo, ocenil bych prodlouženou variantu.

Množství úkolů a doba, potřebná pro jejich vyplnění, byla z mého pohledu přiměřená.

Jiná...

6 V pracovních listech bych uvítala tyto úpravy/doplnění,...

7 Je něco, co byste z pracovních listů vynechali?

8 Další komentáře (pozitivní i negativní), zajímavé postřehy z vyplňování.

9 Celkové hodnocení pracovních listů (1 hvězda - velmi špatné, 5 hvězd - velmi dobré)

/ 5

5. příloha

Vánoce na Hrádku u Nechanic - zpětná vazba k pracovním listům

Přiměřeně náročné	☒	☒	☐	☐	☒	☐	☒
Spíše složité	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☐
Příliš složité	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5 Množství úkolů, časová náročnost

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Úkolů v pracovních listech bylo z mého pohledu příliš mnoho, ocenil bych kratší variantu.

Úkolů v pracovních listech bylo z mého pohledu málo, ocenil bych prodlouženou variantu.

Množství úkolů a doba, potřebná pro jejich vyplnění, byla z mého pohledu přiměřená.

Jiná...

6 V pracovních listech bych uvítala tyto úpravy/doplnění,...

7 Je něco, co byste z pracovních listů vynechali?

8 Další komentáře (pozitivní i negativní), zajímavé postřehy z vyplňování.

9 Celkové hodnocení pracovních listů (1 hvězda - velmi špatné, 5 hvězd - velmi dobré)

☆☆☆☆☆ / 5

Příloha č. 10 – Vyplněná zpětná vazba k pracovní listům od návštěvníků z řad škol

Vánoce na Hrádku u Nechanic - zpětná vazba k pracovním listům

1. Vyberte, prosím, se kterým ročníkem jste pracovní listy vyplňoval(a)*

Vyberte jednu nebo více odpovědí

1. ročník	✓
2. ročník	✓
3. ročník	✓
4. ročník	✓
5. ročník	✓
Jiná...	

2. Z pracovních listů jsme využili...*

Vyberte jednu odpověď

Všechny části (od 2. ročníku výše včetně čtení s porozuměním)	✓
Všechny úkoly kromě čtení s porozuměním	
Pouze čtení s porozuměním	
Pouze některé úkoly - napište, prosím, které	

3. Zadání*

Vyberte jednu nebo více odpovědí

Zadání všech úkolů bylo srozumitelné. Já i žáci jsme věděli, jak s pracovními listy pracovat. ✓

Zadání úkolů bylo celkově příliš složité, u většiny úkolů žáci nevěděli, co s nimi dělat.

Problém nastal u těchto úkolů/cvičení.

4. Ohodnoťte obtížnost cvičení*

V každém sloupečku vyberte jednu odpověď. Pokud jste některá cvičení nedělali, ponechte prosím daný sloupeček prázdný.

	Cvičení 1	Cvičení 2	Cvičení 3	Cvičení 4	Cvičení 5	Cvičení 6	Cvičení 7
Příliš jednoduché	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spíše jednoduché	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐
Přiměřeně náročné	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐
Spíše složité	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐
Příliš složité	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐

5. Množství úkolů, časová náročnost*

Vyberte jednu odpověď

Úkolů v pracovních listech bylo z mého pohledu příliš mnoho, ocenil bych kratší variantu.

Úkolů v pracovních listech bylo z mého pohledu málo, ocenil bych prodlouženou variantu. ✓

Množství úkolů a doba, potřebná pro jejich vyplnění, byla z mého pohledu přiměřená.

Jiná...

6. V pracovních listech bych uvítala tyto úpravy/doplnění,...

Žádné ✓

500

7. Je něco, co byste z pracovních listů vynechali?*

NE ✓

500

8. Další komentáře (pozitivní i negativní), zajímavé postřehy z vyplňování.*

Děti úkoly se zájmem vypracovaly. ✓

500

9. Celkové hodnocení pracovních listů (1 hvězda - velmi špatné, 5 hvězd - velmi dobré)*

★	★	★	★	★
1	2	3	4	5

10. Pokud bych se stejného programu účastnil s další třídou, využil bych pracovní listy znovu.*

Vyberte jednu odpověď

Určitě ano	✓
Spíše ano	
Spíše ne	
Určitě ne	
Jiné...	

11. Poznámky*

Prostor pro Váš případný komentář.

Chválím.	✓
----------	---

Vánoce na Hrádku u Nechanic - zpětná vazba k pracovním listům

1. Vyberte, prosím, se kterým ročníkem jste pracovní listy vyplňoval(a)*

Vyberte jednu nebo více odpovědí

1. ročník	
2. ročník	
3. ročník	☒
4. ročník	
5. ročník	
Jiná...	

2. Z pracovních listů jsme využili...*

Vyberte jednu odpověď

Všechny části (od 2. ročníku výše včetně čtení s porozuměním)	☒
Všechny úkoly kromě čtení s porozuměním	
Pouze čtení s porozuměním	
Pouze některé úkoly - napište, prosím, které	

3. Zadání*

Vyberte jednu nebo více odpovědí

Zadání všech úkolů bylo srozumitelné. Já i žáci jsme věděli, jak s pracovními listy pracovat. ✓

Zadání úkolů bylo celkově příliš složité, u většiny úkolů žáci nevěděli, co s nimi dělat.

Problém nastal u těchto úkolů/cvičení.

4. Ohodnoťte obtížnost cvičení*

V každém sloupečku vyberte jednu odpověď. Pokud jste některá cvičení nedělali, ponechte prosím daný sloupeček prázdný.

	Cvičení 1	Cvičení 2	Cvičení 3	Cvičení 4	Cvičení 5	Cvičení 6	Cvičení 7
Příliš jednoduché	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐
Spíše jednoduché	☐	☐	☐	☒	☐	☒	☐
Přiměřeně náročné	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒
Spíše složité	☒	☐	☒	☐	☐	☐	☐
Příliš složité	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐

5. Množství úkolů, časová náročnost*

Vyberte jednu odpověď

Úkolů v pracovních listech bylo z mého pohledu příliš mnoho, ocenil bych kratší variantu.

Úkolů v pracovních listech bylo z mého pohledu málo, ocenil bych prodlouženou variantu.

Množství úkolů a doba, potřebná pro jejich vyplnění, byla z mého pohledu přiměřená. ✓

Jiná...

6. V pracovních listech bych uvítala tyto úpravy/doplnění,...

nic ✓

500

7. Je něco, co byste z pracovních listů vynechali?*

nic ✓

500

8. Další komentáře (pozitivní i negativní), zajímavé postřehy z vyplňování.*

Nápadité, zajímavé ✓

500

9. Celkové hodnocení pracovních listů (1 hvězda - velmi špatné, 5 hvězd - velmi dobré)*

1 2 3 4 5

10. Pokud bych se stejného programu účastnil s další třídou, využil bych pracovní listy znovu.*

Vyberte jednu odpověď

Určitě ano ✓

Spíše ano

Spíše ne

Určitě ne

Jiné...

11. Poznámky*

Prostor pro Váš případný komentář.

Spokojenost ✓